

N:o 27.

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor; gifven
Stockholms slott den 19 januari 1901.*

Uti skrifvelse den 13 maj 1898 har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t ville taga under ompröfning, på hvilka sätt ålderdomsunderstöd lämpligen skulle kunna beredas de i kommuners tjenst anställda barnmorskorna, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kunde gifva anledning. Öfver Riksdagens berörda skrifvelse äfvensom en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, deruti »svenska barnmorskornas centralkomitée» i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag i enlighet med Riksdagens uti nyssnämnda skrifvelse gjorda hemställan, hafva, till följd af särskilda nådiga remisser, underdåniga utlåtanden afgifvits af medicinalstyrelsen, statskontoret och direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning; och får Kongl. Maj:t, under åberopande af innehållet i bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag, härmed föreslå Riksdagen att godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor:

I) i afseende å anstaltens ändamål:

att anstalten, hvilken benämnes barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1902, skall afse beredande

af ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor med anställning hos kommun eller å barnbördshus, hvilka genom långvarig och nitisk tjenstgöring gjort sig af sådant understöd förtjenta;

II) i afseende å kostnadernas bestridande:

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af kommuner och barnmorskor samt genom fyllnadsbidrag af staten;

III) i afseende å kommunernas afgifter:

att kommun skall vara skyldig att för hvar år från och med 1901 till anstalten erlägga en afgift, beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmannaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen, samt att, om vid uträkningen af årsavgiften beloppet skulle sluta med ören, det skall ökas till närmast högre krontal;

IV) i afseende å barnmorskornas afgifter:

att barnmorska, som efter ingången af år 1902 under ett kalenderår innehaft sådan anställning i kommuns tjenst eller å barnbördshus eller sådant uppdrag af stadskommun, att hon, enligt hvad nedan sägs, må räkna samma år såsom tjenstår, skall vara skyldig att för det året erlägga en afgift af fem kronor. För afgiftens inlevererande till anstalten svarar den kommun eller det barnbördshus, hvarest hon under året senast varit sålunda anställd; börande dock, om anställningen var fäst vid två eller flere kommuner gemensamt, ansvaret för afgiftens inleverande ligga å den, enligt förenämnda uppgifter, folkrikaste bland dem; och att en gång erlagd afgift ej må återbekommas;

V) i afseende å rätten till understöd samt understödets belopp:

att rätt till understöd från anstalten skall under de villkor, som i öfrigt bestämmas, tillkomma i Sverige legitimerad barnmorska, som

under hvart och ett af de fem sista kalenderåren närmast före det år, under hvilket ansökan om understöd inlemnas, haft sådan anställning hos kommun eller å barnbördshus, att, enligt hvad här nedan sägs, tjänstår fått därför räknas; dock att den omständigheten, att barnmorska under ett eller flere af de nämnda fem kalenderåren varit af sjukdom eller annan, af henne sjelf oberoende anledning hindrad att verkligen utöfva yrket, icke må betaga henne den rätt till understöd, hon eljest skolat ega, derest sådant förfall genom intyg af hennes närmaste förman eller annorledes behörigen styrkes;

att barnmorska, som blifvit förklarad för alltid förlustig rättigheten att utöfva sitt yrke, ej skall ega från anstalten erhålla understöd;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 200 kronor för år och må tilldelas barnmorska, som efter ingången af år 1902 förvärfvat minst 30 tjänstår och som derjemte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urständ-satt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, hvilken förvärfvat minst 30 tjänstår och som derjemte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urständ-satt att vidare utöfva sitt yrke, må kunna erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hela tjänstetiden infallit före ingången af år 1902	150	kronor,
om hon efter ingången af år 1902 förvärfvat mindre än		
3 tjänstår	150	»
minst 3 »	155	»
» 6 »	160	»
» 9 »	165	»
» 12 »	170	»
» 15 »	175	»
» 18 »	180	»
» 21 »	185	»
» 24 »	190	»
» 27 »	195	»

att, derest barnmorska, när hon söker understöd, sedan minst 10 år tillbaka oafbrutet haft sådan anställning, att tjänstår på grund deraf må henne tillkomma, och genom intyg af hennes närmaste förman styrkes, att hon på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare är fullt lämplig

att sköta sin tjänst, samt vederbörande kommun eller förvaltning af barnbördshus af denna anledning beslutar gifva henne afsked, hon må, i fall hon uppnått 55 års ålder och räknar minst 30 tjänstår, kunna efter afgång från tjänsten erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hon vid afskedet fyllt

55 år	100 kronor,
56 »	110 »
57 »	120 »
58 »	130 »
59 »	140 »
60 »	150 »
61 »	160 »
62 »	170 »
63 »	180 »
64 »	190 »

dock så att detta afkortade understöd i intet fall må öfverstiga det, som barnmorskan skulle kunnat erhålla, om hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, som ej uppnått det för erhållande af förut nämnda slags understöd erforderliga antalet lefnads- och tjänstår, men genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke, må erhålla afkortadt årligt understöd till ett belopp af 70 kronor, om hon antingen förvärfvat minst 20 tjänstår eller ock genom olycksfall under yrkesutöfningen ådragit sig sjukdomen eller vanförheten; samt att hon i den senare händelsen må ega rätt till det angifna understödet oberoende af antalet tjänstår;

att barnmorska, som sökt och erhållit rätt till afkortadt understöd samt redan börjat uppbära sådant, sedermera icke må kunna erhålla rätt till högre understöd från anstalten;

att såsom tjänstår må räknas hvarje kalenderår, under hvilket barnmorska i sådan egenskap varit af en eller flera kommuner eller ock såsom förestånderska, instruktionsbarnmorska eller sköterska å barnbördshus aflönad med fast årslön af sammanlagdt minst 200 kronor och verkligen utöfvat yrket, samt att i den fasta årslönen må inräknas värdet af naturaförmåner, bostad och vedbrand dock högst till ett belopp af sammanlagdt 75 kronor;

att, då särskilda lokala förhållanden dertill föranleda, anstaltens direktion må, på ansökan af vederbörande kommun eller barnmorska

och efter medicinalstyrelsens hörande, ega att för viss, i hvarje fall bestämd tid meddela rätt till beräkning af tjänstår, äfven om barnmorskans löneförmåner äro lägre än i föregående punkt sägs;

att stadskommun, som icke har barnmorska anställd mot fast årslön, men uppdragit åt vissa inom staden boende praktiserande barnmorskor att, mot bestämd ersättning af kommunen för hvarje förrättning, tillhandagå fattiga med förlossningsbiträde och som vid kalenderårets början till anstaltens direktion ingifvit förteckning på de sålunda anställda barnmorskorna, må efter årets slut hos direktionen till tjänstårsberäkning för samma år anmäla bland de å sagda förteckning upptagna barnmorskorna *en* för hvarje fullt 200-tal kronor, som under samma år utgått såsom ersättning för fattiga barnaföderskors förlossning och vård; dock att icke för något år tjänstårsberäkning i denna ordning må medgifvas åt flera barnmorskor, än att kommunens bidrag till anstalten belöper sig till minst 25 kronor för hvar och en af de barnmorskor, som få ifrågavarande förmån sig tillerkänd;

att det må tillkomma medicinalstyrelsen att på grund af omfattningen och arten af den verksamhet, barnmorska under tiden före år 1902 utöfvat i sitt yrke, med tillämpning af ofvan angifna grunder, pröfva, om och i hvilken omfattning tjänstårsberäkning för nämnda tid må henne tillkomma;

att, om barnmorska, som förklarats ega att från viss tid uppbära understöd, efter nämnda tid innehar anställning i sådan egenskap hos kommun eller såsom förestånderska, instruktionsbarnmorska eller sköterska å barnbördshus eller ock eljest fortfar att utöfva sitt yrke vid andra tillfällen, än då hennes biträde betingas af nödfall (styrkt svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjelp), hon skall förlora sin rätt till understöd, i förra fallet för tid, motsvarande den, hvarunder hon, fastän till understöd berättigad, innehaft anställningen, dock alltid för minst ett år, och i senare fallet för ett halft år;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall för den tid, hon deraf är i mistning, förlora sitt understöd;

att den, som under 5 år i följd icke uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om hon sedermera å nyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion att, efter medicinalstyrelsens hörande, bestämma, om och i hvilken mån hon åter må inträda i sin förra rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, icke utan Kongl. Maj:ts tillstånd må ega åtnjuta understödet för den tid, hon är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts under-

såte eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjänst, hennes rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och i regeln vidtaga med början af månaden näst efter den, i hvilken understöd blifvit barnmorska tillerkändt, men för barnmorska, som förklarats berättigad till understöd på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning, först med början af månaden näst efter den, under hvilken hon erhållit afsked från sin tjänst;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, i hvilken barnmorskan afidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd från anstalten icke må för understödstagarens gäld tagas i mät;

VI) i afseende å utbetalning af understöd:

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten, och att, om understödstagare är boende i landsorten, hon skall vara berättigad att, efter derom hos anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om hennes hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från anstalten få understödet med allmänna posten kostnadsfritt sig tillsänt; och

VII) i afseende å anstaltens styrelse och förvaltning:

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, samt att dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt art. VII och VIII af reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma och dess förvaltning.

I sammanhang härmed vill Kongl. Maj:t — med tillkännagifvande, dels att, derest dessa grunder af Riksdagen godkännas, Kongl. Maj:t ämnar för den nya anstalten utfärda särskildt reglemente i enlighet

med desamma, *dels* att Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhöra anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, kommer att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, *dels ock* att Kongl. Maj:t, i den mån särskildt bidrag från statsverket till anstaltens uppehållande blir behöfligt, kommer att till Riksdagen aflåta proposition om uppförande i riksstaten af härtill erforderligt auslag — föreslå Riksdagen att, i afseende å de under år 1902 uppkommande kostnader för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor medgifva:

att Kongl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som varda erforderliga till bestridande af ålderdomsunderstödsanstaltens förvaltningsbestyr och ersättning till biträde åt medicinalstyrelsen för behandling af frågor om barnmorskors rätt till tjänstårsberäkning; samt

att de för berörda ändamål och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas utaf statsmedel såsom förskott, att antingen godtgöras af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

E. von Krusenstjerna.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten å Stockholms slott den 19 januari 1901.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG och
HUSBERG.

Statsrådet herr von Krusenstjerna yttrade härefter:

Sedan den af Kongl. Maj:t till 1895 års Riksdag aflåtna nådiga proposition (n:r 5) angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor icke vunnit Riksdagens bifall, blef frågan å nyo upptagen vid 1898 års riksdag, då inom båda kamrarna motioner i ämnet väcktes. Med anledning af dessa motioner har Riksdagen uti skrifvelse den 13 maj samma år anhållit, att Kongl. Maj:t ville taga under förnyad ompröfning, på hvilka sätt ålderdomsunderstöd lämpligen skulle kunna beredas de i kommuners tjenst anställda barnmorskorna och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kunde gifva anledning. Öfver Riksdagens berörda skrifvelse, äfvensom en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, deruti »svenska barnmorskornas centralkomité» i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета ett nytt förslag i enlighet med Riksdagens uti nyssnämnda skrifvelse gjorda hemställan, hafva,

till följd af särskilda nådiga remisser, utlåtanden afgifvits den 30 december 1898 af medicinalstyrelsen, den 10 oktober 1899 af statskontoret och den 7 april 1900 af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning.

Innan jag lemnar redogörelse för det af medicinalstyrelsen i dess omförmälda utlåtande den 30 december 1898 framlagda förslag i ärendet, torde det tillåtas mig att i korthet erinra om hvad förut i fråga om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor förekommit.

Historik.

Redan år 1887 gjordes af ett allmänt barnmorskemöte genom underdånig petition framställning om åtgärder för bildande af en pensionsinrättning för barnmorskor, hvarvid såsom önskningsmål framhölls, att barnmorska vid fyllda 55 år och efter 25 års utöfning af yrket, vare sig såsom enskildt praktiserande eller af kommun aflönad, måtte erhålla en årlig pension af 300 kronor, mot skyldighet att sjelf årligen i 25 år erlägga en afgift af 10 kronor eller ock vidkännas ett motsvarande afdrag vid första pensionsutbetalningen. Innan detta ärende hunnit att i utredt skick till Kongl. Maj:t inkomma, upptogs frågan till behandling inom Riksdagen, som i skrifvelse den 5 maj 1888 anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor jemte förslag till de bidrag från staten, som därför kunde anses behöfliga. I denna skrifvelse framhöll Riksdagen att, då Kongl. Maj:t låtit utfärda barnmorskereglementet den 28 november 1856, redan derigenom blifvit erkänt, att barnmorskeväsendets ändamålsenliga ordnande vore en angelägenhet, som ålåg staten. Men då borde staten också sörja för, att barnmorskorna blefve bättre tillgodosedda i ekonomiskt hänseende och ej behöfde motse att tillbringa sin ålderdom i nöd; blott på sådant sätt kunde man nemligen begära ett fullt tillfredsställande uppfyllande af de med yrket förenade pligter och hindra, att dugliga och för yrket lämpliga qvinnor afskräcktes att egna sig åt barnmorskekallet. Ett ingripande från statens sida vore härvid af desto större vigt, som barnmorskorna i allmänhet ej kunde, utan att det goda ändamålet med ett väl ordnad barnmorskeväsen till en del ginge förloadt, fortsätta att tjenstgöra allt för långt in på ålderdomen.

Med anledning af dels denna Riksdagens skrifvelse och dels barnmorskemötets petition bemyndigade Kongl. Maj:t den 25 maj 1888 chefen för ecklesiastikdepartementet att genom en eller flera sakkunniga personer, dem han egde utse, låta utarbета förslag till barnmorskåkårens pensionering. Sedan medicine doktorn E. W. Wretling blifvit härtill utsedd, afgaf denne den 8 november 1888 ett förslag till regle-

mente för svenska barnmorskors pensionskassa med tillhörande motivering. Förslaget afsåg bildande af en särskild lifrätteanstalt för barnmorskekåren, i hvilken anstalt insättningar borde göras dels af barnmorskorna sjelfva, dels af staten för barnmorskornas räkning, så att dessa vid fyllda 60 år och efter minst 10 års delegareskap skulle kunna erhålla en årlig pension af 200 kronor. Kostnaden för pensioneringen borde till en tredjedel bestridas af statsverket och till två tredjedelar af barnmorskorna sjelfva.

Öfver detta förslag afgåfvos sedermera underdåniga utlåtanden af medicinalstyrelsen, direktionen öfver folkskoleläraryn pensionsinrättning och direktionen för presterskapets enke- och pupillkassa. Härefter företogs ärendet till förberedande behandling inom ecklesiastikdepartementet, och då dervid visade sig, att ytterligare utredning var behöflig, uppdrog departementschefen den 16 juni 1892 åt e. o. amanuensen G. Eneström att verkställa nämnda utredning samt till Kongl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning. På grund häraf aflemnade Eneström den 13 februari 1893 till Kongl. Maj:t underdånigt betänkande om barnmorskekårens pensionering jemte förslag till reglemente för barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt (se bihang till 1895 års Riksdags protokoll, 2 saml. 2 afd. 1 band.).

Enligt detta förslag borde för barnmorskekårens pensionering inrättas en särskild statsanstalt, från hvilken barnmorskorna skulle i regeln vid fyllda 65 år, och sedan de i 30 år utöfvat yrket i en viss omfattning, erhålla ett årligt understöd af 200 kronor. Kostnaden härför skulle till omkring två tredjedelar bestridas genom afgifter från kommunerna och till omkring en tredjedel genom fyllnadsbidrag af staten. Från barnmorskorna sjelfva skulle deremot inga afgifter direkt utkrävas, utan borde det öfverlemnas åt kommunerna att afgöra, om de kunde och ville af barnmorskorna göra sig betäckta för hela sitt utlägg eller en del deraf.

Sedan vederbörande myndigheter blifvit hörda i anledning af detta betänkande, framlade Kongl. Maj:t för 1895 års Riksdag ofvannämnda proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor. Till det i denna proposition framställda förslag, hvars grundtankar voro, att den hufvudsakliga kostnaden för ålderdomsunderstödet skulle bestridas genom afgifter af kommunerna, att ett mindre bidrag skulle erläggas af de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna samt att hvad derutöfver visade sig vara behöfligt skulle tillskjutas af statsverket,

stälde sig statsutskottet mycket afvisande. I motsats till den af 1888 års Riksdag uttalade grundsats yttrade nu statsutskottet, bland annat: »Den omständighet, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning.» Utskottet höll dessutom före, att beredandet af sådan försörjning åt de af kommunerna anställda barnmorskorna vore en angelägenhet, som helt och hållet borde öfverlemnas åt kommunernas egen sjelfstyrelse, och att, hvad anginge de enskildt praktiserande barnmorskorna, det måste åligga dem sjelfva att genom besparingar under sin krafts och helsas dagar bereda sig medel till sin ålderdomsförsörjning.

Propositionen bifölls emellertid af Första Kammaren (med 55 röster mot 46) men blef af Andra Kammaren afslagen (med 110 röster mot 88).

Sedan nu 1898 års Riksdag stält sig på den sidan, att något bör från det allmänna göras för att bereda ålderdomsunderstöd för åtminstone en större del af barnmorskorna i riket, torde jag icke behöfva mycket uppehålla mig vid frågan om grunden dertill, att staten bör för sin del taga hand om ordnandet af ifrågavarande understöd. Utöfver hänvisning till hvad 1888 års Riksdag, på sätt nyss återgifvits, i detta hänseende anförde, anhåller jag dock att få erinra om hvad dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade vid föredragning af 1895 års förslag, hvilket yttrande särskildt rigtar sig mot framställda förslag om ärendets undanskjutande i afvakten på andra mer eller mindre närstående frågor afgörande. Han yttrade till det vid 1895 års proposition fogade statsrådsprotokoll för den 18 januari samma år följande (sid. 12):

Allmänna synpunkter.

»Redan i Riksdagens skrifvelse 1888 antyddes med rätta, att staten ur den allmänna helsovårdens synpunkt har stort intresse af att bereda barnmorskorna utsigt till ålderdomsförsörjning, och samma tanke har funnit uttryck i betänkandet samt ytterligare i medicinalstyrelsens och statskontorets utlåtanden. Men om så är, lär det icke heller vara lämpligt att sammanbinda denna fråga vare sig med frågan om arbetsklassens pensionering, vid hvars lösning helt andra synpunkter måste göra sig gällande, eller med frågan om statsbidrag till barnmorskors aflöning. Sistnämnda fråga har vid flera tillfällen bragts å bane inom Riksdagen; men det har visat sig, att meningarna varit ganska delade om lämpligheten af att bereda statshjelp för aflöning af förlossningsbiträden, och de i sådant afseende framställda förslag hafva icke föranlett någon Riksdagens åtgärd. Af de förhandlingar, som vid 1888 års riksmöte utmynnade i den då till Eders Kongl. Maj:t aflättna framställ-

ningen om åstadkommande af en pensionsinrättning för barnmorskor, framgår deremot, att man inom Riksdagen temligen allmänt anslutit sig till den uppfattning, att staten borde bidraga dertill, att barnmorskorna finge en mera betryggad ställning med hänsyn till sin försörjning på ålderdomen.»

I fråga om anledningen dertill att det allmänna måste ingripa till förmån för barnmorskornas ålderdomsunderstöd anför medicinalstyrelsen i sin omförmälda skrifvelse af den 30 december 1898 följande:

Såväl från statsmakternas som från myndigheters, sakkunniges och barnmorskornas egen sida hade gång efter annan med värma framhållits det behjertansvärda deruti, att af stat eller kommun skälig ålderdomsförsörjning bereddes en kår, hvilken trots de stora anspråk, som ställes på dess pligttrohet och yrkesduglighet, finge draga sig fram under ekonomiska villkor, som i regel vore så svaga, att all tanke på möjligheten af sjelfpensionering måste anses utesluten.

Visserligen hade dervid anmärkts, att sambandet mellan barnmorskåkåren och staten vore allt för lös, för att staten skulle pröfvas skyldig att träda emellan och medelst lagstiftning eller anslag af statsmedel påtaga sig omsorgen om barnmorskornas pensionering, då staten ej befattade sig med pensioneringen af flera andra kårer, hvilka utöfvade verksamhet i det allmännas tjenst; men i detta särskilda fall förefunnes dock ett mycket vägande praktiskt skäl för statens ingripande — det gälde nemligen icke enbart billighetshänsyn utan tillgodoseendet af ett viktigt statsintresse.

Med de stora kraf, som i vår tid ställes på barnmorskorna i tekniskt hänseende, såsom beträffande antiseptik, och med vetenskapens hastiga utveckling äfven på här ifrågavarande områden, vore det icke möjligt att barnmorskan — helst med en från början temligen ringa allmänbildning — skulle kunna, när hon uppnått högre lefnadsålder, ega förmåga att vidmakthålla, långt mindre utveckla den yrkesskicklighet, hon i yngre år förvärfvat.

Det låge dertill i sakens natur, att de ålderstigna barnmorskornas yrkesutöfning måste komma att blifva mindre tillfredsställande, men risken gälde här ett, kanske två människolif. Klart vore också, att den ålderstigna eller invalida barnmorskan, derest icke understöd henne bereddes, tvingades att för sitt lifsuppehälle i det allra längsta fortsätta utöfvandet af sitt yrke. Tillförsäkrades hon åter ett rimligt årsunderhåll, vore dermed ett stort steg taget mot målet: de olämpliga barnmorskornas försättande ur tjenst. Och att det ankomme på staten att taga befattning med denna fråga, hvilken, såsom ofta framhållits,

vore en ren helsovårdsangelägenhet, torde svårligen kunna förnekas. För närvarande syntes åtminstone ingen annan möjlighet finnas att aflösa de mindre tjenstdugliga barnmorskorna än ordnandet af deras pensionsförhållanden.

Med stöd af hvad sålunda förekommit anser jag mig vara berättigad att beteckna det såsom en gifven sak, att förslag i fråga om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor nu bör för Riksdagen framläggas.

Det kan emellertid icke nu blifva fråga om, att *alla* barnmorskor skulle blifva berättigade till ålderdomsunderstöd. Redan 1895 års proposition innehöll, såsom i det följande skall närmare angifvas, vissa rätt afsevärda begränsningar i detta hänseende. 1898 års Riksdag har tänkt sig en inskränkning till de i kommuners tjenst anställda barnmorskorna; och slutligen har medicinalstyrelsen i sitt förslag af år 1898 om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor i kommuners tjenst bibehållit en del begränsningar från 1895 års förslag, fastän styrelsen visserligen derjemte ifrågasatt en vidsträcktare tolkning af begreppet anställning i kommuns tjenst, än Riksdagen kan anses hafva omedelbarligen afsett.

Begränsning
af antalet till
understöd be-
rättigade
barnmorskor.

Propositionen till 1895 års riksdag afsåg att bereda ålderdomsunderstöd åt i Sverige legitimerade barnmorskor, såväl i kommuners tjenst anställda som enskildt praktiserande. I detta förslag låg den omförmälda begränsningen uti bestämmelserna om sättet för beräkningen af de erforderliga tjenståren. Det var nemligen föreslaget, att såsom tjenstår skulle räknas hvarje kalenderår, hvarunder barnmorska antingen varit i sådan egenskap af en eller flere kommuner aflönad med fast årslön af sammanlagdt minst 200 kronor, deruti inräknadt värdet af naturaförmåner — bostad och vedbrand dock högst till ett belopp af sammanlagdt 75 kronor — och verkligen utöfvat yrket, eller ock verkställt minst trettio förlossningar. Undantagsvis var dock medgifvet att, då särskilda lokala förhållanden dertill föranledde, understödsanstaltens direktion skulle ega att, på ansökan af vederbörande kommun eller barnmorska och efter medicinalstyrelsens hörande, utan binder af nämnda bestämmelser rörande aflöning och antal verkställda förlossningar, för viss, i hvarje fall bestämd tid meddela rätt till beräknande af tjenstår.

Beträffande de i kommuners tjenst anställda barnmorskors tjenstårsberäkning, yttrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet följande (sid. 20):

»Hvad angår de i kommuners tjenst anställda barnmorskorna, kan det vid första påseendet lätt förefalla, som om dessa borde få såsom tjenstår räkna hvarje kalenderår, under hvilket de tjenstgjort. Vid närmare un-

dersökning visar det sig emellertid, att denna uppfattning icke kan obetingadt godkännas. Många bland dessa barnmorskor utöfva nemligen yrket i så ringa utsträckning, att deras tid endast i obetydlig mån för detta ändamål tages i anspråk, och de kunna därför icke anses i den allmänna helsovårdens intresse utföra ett så omfattande arbete, att det bör berättiga dem till ålderdomsunderstöd. De stora olikheterna mellan antalet af kommuner aflönade barnmorskor inom skilda landsdelar samt lönebeloppen för dessa barnmorskor ådagalägga också, att barnmorskor anställas, icke alltid därför att de äro behöfliga, utan af andra, mer eller mindre tillfälliga anledningar. Så är det t. ex. i Skåne inom mången kommun af ålder vanligt, att en barnmorska inom densamma finnes, och då en sådan afgår, anställes därför en ny, utan att hvarken kommunens folkmängd eller lokala förhållanden göra en särskild barnmorska behöflig. Också är ofta icke blott lönen utan till och med hela årsinkomsten så obetydlig, att den icke på långt när kan räcka till ens för livets nödorstigaste behof. Skulle man nu endast på grund af den obetydliga lönen gifva en sådan barnmorska rätt till tjänstårsberäkning, så skulle understödet enligt de bestämmelser, som jag här efteråt kommer att föreslå, i många fall högst betydligt öfverstiga hela årsinkomsten — ett förhållande, som icke gerna kan anses annat än orimligt, och hvilket dessutom lätt kunde gifva anledning till missbruk af understödsrätten. Ville man åter rätta understödsbeloppet efter inkomsterna, skulle det blifva allt för ringa för att erbjuda någon verklig hjälp på ålderdomen.»

»Med anledning häraf har i betänkandet föreslagits, att endast de i kommuners tjänst anställda barnmorskor, hvilka i fast årslön erhålla minst 200 kronor och verkligen utöfva yrket, måtte få rätt till tjänstårsberäkning på grund af sin anställning. Öfriga barnmorskor i kommuners tjänst skulle deremot i nämnda afseende likställas med enskildt praktiserande barnmorskor och således få rätt till tjänstårsberäkning, blott om de utöfvat yrket i den förut angifna omfattningen. I den fasta årslönen skulle äfven få inräknas värdet af naturaförmåner — bostad och vedbrand dock högst till ett belopp af sammanlagdt 75 kronor — men icke den särskilda ersättning af kommunalmedel, som kunnat tillfalla barnmorskan för verkställda förlossningar. Dessa förslag, som lemnats utan anmärkning af det öfvervägande flertalet bland de hörda myndigheterna, anser jag äfven för min del böra förordas.»

Sedan 1898 års Riksdag, såsom redan nämnts, för sin del ifrågasatt begränsningen i antalet understödsberättigade barnmorskor till de

i kommuners tjänst anställda, har medicinalstyrelsen i sitt förslag af år 1898 hemställt om vissa afvikelser från denna begränsning, i det att dels åtskilliga i kommuners tjänst anställda barnmorskor uteslutits, dels vissa barnmorskor utan anställning i egentlig mening i kommuns tjänst upptagits, dels ock bland till understöd berättigade barnmorskor upptagits sådana, anställda i vissa befattningar å barnbördshus.

I fråga om de i kommuners tjänst anställda barnmorskor, som skulle uteslutas från rätt till understöd, öfverensstämmer medicinalstyrelsens förslag med 1895 års proposition, med den skilnad dock att, då nu icke vidare är fråga om de enskildt praktiserande barnmorskorna, ur förslaget kunnat utlemnas allt hvad i propositionen förekommer om tjänstårsberäkning på grund af visst antal verkställda förlossningar. Denna beräkningsgrund hade nemligen upptagits för att finna en norm för beräkandet af tjänstår för i kommuns tjänst icke anställda barnmorskor. Då i medicinalstyrelsens förslag sådana icke medtagits, har denna beräkningsgrund här kunnat uteslutas. Dervid får dock icke förbises, att denna uteslutning äfven kommer att öfva inflytande på antalet understödsberättigade barnmorskor i kommunal anställning. Klart är nemligen, att en i kommuns tjänst anställd barnmorska med mindre årslön än 200 kronor skulle, enligt bestämmelserna i 1895 års proposition, kunna det oaktadt erhålla tjänstårsberäkning, om hon nemligen kunde åberopa ett tillräckligt stort antal verkställda förlossningar. Denna möjlighet är här utesluten. Samtliga i kommuns tjänst anställda barnmorskor med mindre årslön än 200 kronor äro, enligt förevarande förslag, uteslutna från rättigheten att komma i åtnjutande af ålderdomsunderstöd. Deras antal är icke obetydligt. Visserligen är jag icke i tillfälle att exakt uppgifva detta, enär senare statistiska uppgifter härutinnan icke föreligga, än sådana som afse år 1892, men då antagligt är att förhållandena sedan dess icke väsentligen ändrat sig, torde dessa uppgifter, hvilka på sin tid insamlades för att läggas till grund för de vid uppgörandet af 1895 års proposition nödiga beräkningar, ännu kunna anses upplysande. År 1892, då barnmorskornas hela antal uppgick till 2,643 — motsvarande siffra för år 1899 är 2,744 — funnos i kommuners tjänst anställda 1,716, af hvilka 1,204 åtnjoto en årlig lön af minst 200 kronor. Af återstoden, 512, hade 295 en årlig lön från 15 kronor till 149 kronor och för öfriga 217 vexlade aflöningen mellan 150 kronor och 199 kronor.

Med afseende å antalet verkställda förlossningar utvisar det föreliggande statistiska materialet, att af de sämst aflönade, de hvilkas löner vexla mellan 15 kronor och 149 kronor, icke mindre än 119 under

det är undersökningen afser verkställt 30 förlossningar och derutöfver. Dessa barnmorskor skulle således enligt 1895 års förslag, oaktadt den låga aflöningen, hafva varit berättigade till tjänstårsberäkning. Af de 1,716 i kommuners tjänst år 1892 anställda barnmorskorna skulle, med tillämpning af bestämmelserna i medicinalstyrelsens förevarande förslag, 512 uteslutas från tjänstårsberäkning, hvaremot af dessa en ganska stor procent komme, om 1895 års förslag tillämpades, att, med afseende å antalet verkställda förlossningar, få räkna tjänstår.

Medicinalstyrelsen yttrar härom i sitt utlåtande den 30 december 1898, att af de 512 barnmorskor, som angifvits anställda i kommuners tjänst med mindre lön än 200 kronor, åtnjöte 217 en lön af 150 kronor eller mera och med stor sannolikhet skulle det ej för respektive kommuner möta några större svårigheter att höja dessas årslön med de tiotal kronor, som erfordrades för att dessa barnmorskor skulle kunna upptagas i anstalten; att det således skulle återstå ett antal af 295, om hvilka man ej med lika stor sannolikhet kunde antaga, att de genom höjning af lönerna kunde göras i denna mening kompetenta; att af dessa 295 antagligen åtskilliga utöfvade föga omfattande praktik och försörjde sig genom annat arbete än barnmorskeyrket; att för en sådan uppfattning talade den omständigheten, att flertalet af dessa barnmorskor — 195 — vore bosatta inom rikets tätast befolkade provins, der en till arealen föga vidsträckt kommun utan svårighet kunde bekosta sig fördelen att ega inom kommunen bosatt och tjänstskyldig barnmorska, hvars så väl lön som hela årsinkomst af yrket likväl ofta nog vore så obetydlig, att den ej på långt när kunde räcka ens till livets nödtröft; att flertalet af dessa antagligen ej heller hade yrkets utöfning till hufvudsaklig sysselsättning utan utgjordes ofta af gifta qvinnor, hvilka, jemte det de egnade sig åt familjens vård eller annan sysselsättning, äfven biträdde vid förlossningar; samt att det ville förefalla som om ett uteslutande af dessa barnmorskor, hvilka i strängare mening icke bestridde egentlig tjänst, snarare skulle öfverensstämma med Riksdagens mening, än om dem skulle tillkomma samma förmåner som de kommunens barnmorskor, hvilka hade full tjänstgöring och förty äfven full lön.

Medicinalstyrelsen yttrar vidare:

»Man måste dock medgifva, att kommuner finnas, hvilka äro i stort behof af barnmorska, men sakna tillgångar att af kommunens medel bereda henne skäligen aflöning. I åtskilliga sådana fall skulle saken kunna ordnas derigenom, att två eller flera närbelägna kommuner sammanslogos till ett barnmorskedistrikt. Under förutsättning att denna tolkning af det föreliggande statistiska materialet är riktig, skulle endast

en ringa del återstå af de i kommuners tjenst anställda och praktik verkligt utöfvande barnmorskor, som icke enligt nu angifna grunder kunde i anstalten upptagas. För dessa — hvilka utöfva praktik inom fattiga kommuner, der behofvet af fast anställdt sakkunnigt förlossningsbiträde är stort, men der tillgångar saknas att bekosta tillräcklig lön derför, och der kommunens belägenhet ej lämpar sig för sammanslagning med annan kommun — återstår endast att till anstaltens direktion öfverlemna att, efter medicinalstyrelsens hörande, bestämma, huruvida icke för en gifven tidsperiod åt gången ett undantag bör göras.»

Skola, såsom i Riksdagens skrifvelse förutsättes, från antalet understödsberättigade uteslutas enskildt praktiserande barnmorskor, synes deraf böra blifva en följd, att derifrån jemväl skola uteslutas de i kommuners tjenst anställda, men med obetydlig lön försedda barnmorskorna, enär dessa, med det af medicinalstyrelsen nyss angifna undantag, närmast torde vara att likställa med enskildt praktiserande.

Om också medicinalstyrelsen sålunda i sitt förslag uteslutit ett icke ringa antal i kommunal tjenst anställda barnmorskor från förmånen att erhålla ålderdomsunderstöd, har medicinalstyrelsen, å andra sidan, föreslagit till erhållande af sådan förmån vissa barnmorskor, hvilka icke i egentlig mening kunna sägas vara anställda i kommuns tjenst. Medicinalstyrelsen, som upplyser, att i vissa städer barnmorskor icke anställas mot fast årslön, utan att i stället kommunen träffar aftal med vissa barnmorskor att mot bestämdt arvode betjena fattiga barnaföderskor, anser nemligen att under vissa omständigheter tillfälle till ålderdomsunderstöd borde beredas äfven dessa barnmorskor.

Härom yttrar medicinalstyrelsen:

»Då enligt förslaget rikets alla kommuner skola lemna bidrag till anstalten — Stockholm till exempel med 300,000 invånare 3,000 kronor — skulle føljen blifva antingen orättvis beskattning eller en påtryckning att anställa aflönade barnmorskor, hvilket, enligt hvad erfarenheten visat, skulle lända till skada för de fattiga barnsängsqvinnornas behöriga betjenande, om de barnmorskor, som genom dylika aftal anstälts, skulle förmenas tillträde till anstalten. Saken synes kunna så ordnas, att i början af hvarje kalenderår till anstaltens direktion ingäfvos förteckning på sålunda anställda barnmorskor och vid årets slut bland dessa anmäldes till tjänstårsberäkning en barnmorska för hvarje fullt 200-tal kronor, som under samma år från stadens kassa utgått såsom ersättning för fattiga barnaföderskors förlossning och vård.»

Enligt 1894 års matrikel öfver Sveriges barnmorskor — någon senare finnes icke utgifven — äro följande städer i saknad af fast af-

lönade barnmorskor, nemligen Stockholm, Göteborg, Upsala, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Skeninge, Mariestad, Lidköping och Hedemora.

Slutligen föreslår medicinalstyrelsen, att jemväl tjenstgöring på barnbördshus såsom förestånderska, instruktionsbarnmorska eller sköterska med minst 200 kronors lön skulle berättiga barnmorska till tjenstår för vinnande af ålderdomsunderstöd.

Vid formuleringen af sitt förslag till bestämmelser derom, hvilka barnmorskor skulle blifva berättigade till ålderdomsunderstöd, har medicinalstyrelsen, i enlighet med 1895 års förslag, fästat denna rätt vid viss tjenstårsberäkning och sålunda föreslagit följande bestämmelser:

att rätt till understöd skall, under de vilkor, som i öfrigt bestämmas, tillkomma i Sverige legitimerade barnmorskor, som under hvar och ett af de fem sista kalenderåren närmast före det år, under hvilket ansökan om understöd inlemnas, haft sådan anställning hos kommun eller på barnbördshus, att tjenstår fått derför räknas;

att såsom tjenstår må räknas hvarje kalenderår, under hvilket barnmorska i sådan egenskap varit af en eller flera kommuner eller af barnbördshus aflönad med fast årslön af sammanlagdt minst 200 kronor och verkligen utöfvat yrket, samt att i den fasta årslönen må inräknas värdet af naturaförmåner — bostad och vedbrand dock högst till ett belopp af 75 kronor;

att, då särskilda lokala förhållanden dertill föranleda, en blifvande understödsanstalts direktion må, på ansökan af vederbörande kommun eller barnmorska och efter medicinalstyrelsens hörande, ega att för viss i hvarje fall bestämd tid meddela rätt till beräkning af tjenstår, äfven om barnmorskas löneförmåner äro lägre än i föregående punkt säges;

att stad, som icke har någon barnmorska anställd mot fast årslön, men uppdragit åt vissa inom staden boende praktiserande barnmorskor att mot bestämd ersättning af kommunen för hvarje förrättning tillhandaga fattiga med förlossningsbiträde, och som vid kalenderårets början till en blifvande anstalts direktion ingifvit förteckning på de sålunda anställda barnmorskorna, må efter årets slut hos direktionen till tjenstårsberäkning för samma år anmäla bland de å sagda förteckning upptagna barnmorskorna *en* för hvarje fullt 200-tal kronor, som under samma år utgått såsom ersättning för fattiga barnaföderskors förlossning och vård; dock må icke för något år tjenstårsberäkning i denna ordning medgifvas åt flera barnmorskor, än att kommunens bidrag till anstalten belöper sig till minst 25 kronor för hvar och en af de barnmorskor, som få ifrågakörande förmån sig tillerkänd.

Emot hvad medicinalstyrelsen sålunda föreslagit har af statskon-

toret anmärkts allenast att, då bland villkoren för att ett kalenderår skulle få såsom tjänstår räknas, uppstälts den fordran att barnmorskan skulle under det året hafva verkligen utöfvat yrket, skulle antagandet af medicinalstyrelsens förslag oförändradt möjligen kunna gifva stöd för en sådan tolkning, att för rätt till understöd ovillkorligen erfordrades verklig tjänstutöfning under hvar och ett af de fem sista åren före afskedstagandet, hvilket under vissa omständigheter skulle innebära en orimlighet. Statskontoret har därför i anslutning till 1895 års proposition ifrågasatt ett tillägg till förberörda af medicinalstyrelsen föreslagna allmänna bestämmelser rörande rätten till understöd af följande lydelse:

»dock att den omständigheten, att barnmorska under ett eller flere af de nämnda fem kalenderåren varit af sjukdom eller annan, af henne sjelf oberoende anledning hindrad att verkligen utöfva yrket, icke må betaga henne den rätt till understöd, hon eljest skolat ega, derest sådant förfall genom intyg af hennes närmaste förman eller annorledes behörigen styrkes.»

Då jag, i likhet med hvad som uttalats vid föredragningen af 1895 års förslag, anser, att barnmorska, hvilken sedan en längre tid tillbaka frivilligt upphört med yrkets utöfvande, der sådant icke haft sin grund i olycksfall under yrkesutöfningen, icke bör komma i åtnjutande af understöd, och att denna tid lämpligen kan sättas till fem år, biträder jag medicinalstyrelsens förslag till de allmänna bestämmelserna rörande rätten till understöd med dertill af statskontoret föreslaget tillägg.

Likaledes anser jag hvad medicinalstyrelsen föreslagit beträffande tjänstårsberäkningen böra godkännas; och får jag alltså hemställa att i det förslag, som kan komma att aflåtas till Riksdagen, dessa bestämmelser måtte med angifna formulering inflyta.

Sedan sålunda angifvits, för hvilka grupper af barnmorskor rätt till ålderdomsunderstöd torde böra föreslås, får jag öfvergå till frågan, på hvilket sätt ålderdomsunderstöd skall kunna beredas åt barnmorskorna och under hvilken form staten bör medverka dertill.

Härutinnan får jag hufvudsakligen återöpa hvad chefen för ecklesiastikdepartementet anförde år 1895 (sid. 13 ff.):

»Vid öfvervägande af frågan, på hvad sätt ålderdomsunderstöd skall kunna beredas åt barnmorskekåren, samt under hvilken form staten bör dertill medverka, ligger det väl närmast till hands att tänka sig understödet hufvudsakligen bekostadt af barnmorskorna sjelfva och statens åtgärder inskränkta till ett underlättande af barnmorskornas sträfvan att genom sjelfhjelp bereda sig en nödortfölg ålderdomsförsörjning. Ett

Ålderdoms-
understöds-
anstalt för
barnmorskor.

uttalande i denna riktning förekom också vid 1888 års riksdag, och samma tanke ligger till grund för doktor Wretlinds förslag. Men om hufvudändamålet med statens ingripande på detta område är att åstadkomma en förbättrad vård åt barnaföderskorna och de späda barnen, så är det lätt att inse, att ändamålet icke under den närmaste framtiden i någon nämnvärd mån vinnes, om kostnaden för understödet skall hufvudsakligen bäras af barnmorskorna sjelfva. De nuvarande äldre barnmorskorna måste nemligen på grund af de höga afgifter, de skulle blifva nödsakade att erlægga, utestängas från utsigt till understöd. Med anledning häraf har också doktor Wretlind i sitt förslag till reglemente för svenska barnmorskors pensionskassa förutsatt, att delaktighet i kassan icke skulle tillkomma barnmorskor, som redan fyllt 50 år. Deremot kunde det nog förefalla, som om man åtminstone i en icke alltför aflägsen framtid borde genom en af barnmorskorna sjelfva hufvudsakligen bekostad pensionskassa ernå hvad som här i främsta rummet afses, nemligen barnmorskewäsendets förbättrande. Också vill jag ingalunda bestrida, att ju på detta sätt något blefve vunnet, men att en väsentlig förbättring skulle komma till stånd, synes mig föga sannolikt. Någon föreskrift om obligatoriskt inträde i en sådan kassa lär nemligen icke kunna komma i fråga, vare sig för de enskildt praktiserande eller för de lågt aflönade kommunala barnmorskorna, och att ur kassan utesluta en barnmorska, som af någon anledning upphör att utöfva yrket, torde möta betänklighet. Man har således ingen garanti för, att ett afsevärdt antal barnmorskor skulle inträda i kassan, och icke heller är det säkert, att kassans förmåner skulle tillfalla blott dem, hvilka ur den allmänna helsevårdens synpunkt deraf borde komma i åtnjutande. Denna sista olägenhet skulle möjligen kunna genom särskilda reglementariska föreskrifter aflägsnas, men på samma gång blefve då också de administrativa anordningarna mycket invecklade. Hvad åter angår de första anmärkningen, tillåter jag mig framhålla, att år 1892 särskilda frågeformulär utsändes för att utröna, huru stor tillslutning en pensionskassa enligt doktor Wretlinds förslag skulle erhålla, samt att mindre än hälften af de medelåldriga och blott omkring hälften af de yngre barnmorskorna förklarade sig villiga att ingå i en sådan kassa. Man torde deraf kunna sluta, att äfven bland de barnmorskor, som hädanefter komma att inträda i yrkets utöfning, blott omkring hälften skulle vara att påräkna såsom deltagande i en dylik kassa. Vid sådant förhållande anser jag, att den hufvudsakliga kostnaden för det ifrågasatta ålderdomsunderstödet icke kan bestridas genom afgifter från barnmorskekåren. Man måste således på annat sätt söka få denna kostnad betäckt, och då det af ålder ansetts

tillhöra kommunerna att bära de utgifter, som för barnmorskeväsendets lämpliga ordnande äro behöfliga, synes det, som om kommunerna äfven, med eller utan ett mindre tillskott från barnmorskornas sida, hufvudsakligen borde bekosta ålderdomsunderstöd åt barnmorskekåren, under det att staten dels fastställer de allmänna villkoren härför och garanterar understödets rigtiga utbetalande, dels direkt bidrager med ett mindre belopp. Mot en sådan anordning hafva dock från några håll betänkligheter framställt. Dels har man framhållit, att då ingen minimilön finnes faststeld, något hinder icke möter för kommunerna att af de aflönade barnmorskorna göra sig betäckta för sina utgifter, hvadan således den hufvudsakliga kostnaden för understödet ytterst skulle komma att bestridas af de aflönade barnmorskorna. För att undvika detta missförhållande har också föreslagits, att det bidrag till understödet, som kommunerna egentligen borde lemna, skulle utgå af landstingsmedel. Dels har anmärkts, att inkasserandet af kommunernas afgifter skulle blifva synnerligen besvärligt och följaktligen mycket kostsamt och dessutom lätt kunna föranleda till många tvistigheter. Utan tvifvel måste dessa anmärkningar anses i någon mån befogade, och äfven jag skulle helst sett, att de för ålderdomsunderstödet nödiga medlen kunnat anskaffas på ett ur administrativ synpunkt enklare sätt än det nu ifrågasatta. Men att låta landstingen bestrida den hufvudsakliga kostnaden lär väl svårigen kunna gå för sig, och icke heller torde det vara lämpligt, att staten åtager sig denna kostnad. På grund häraf ansluter jag mig till den i betänkandet uttalade uppfattningen, hvilken äfven biträds af flertalet bland de myndigheter, som i ärendet yttrat sig, nemligen att kostnaden för ålderdomsunderstödet bör hufvudsakligen bestridas genom afgifter från kommunerna.»

»Jag har nyss tillåtit mig framhålla, att från barnmorskornas sida inga större bidrag kunna ifrågasättas, och det gäller nu att undersöka, huruvida öfver hufvud några bidrag från dem böra direkt utkrävas. Beträffande denna punkt hafva olika åsikter gjort sig gällande både bland förslagsställare och bland de myndigheter, som i ärendet yttrat sig. 1887 års barnmorskemöte förordar en årlig afgift af 10 kronor, och enligt doktor Wretlinds förslag skulle årsafgiften utgöra minst 14 kronor 20 öre, men i vissa fall kunna uppgå till vida större belopp. I betänkandet åter föreslås, att inga afgifter måtte direkt utkrävas af barnmorskorna sjelfva, och detta förslag har lemnats utan anmärkning af flertalet bland de hörda myndigheterna, under det att dock tre förste provinsialläkare (i Stockholms, Jönköpings och Blekinge län), tre läns-

styrelser (i Jönköping, Karlskrona och Gefle) samt direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning hemställt om direkta afgifter från barnmorskorna. Till detta sistberörda förslag har äfven statskontoret, såsom förut nämnts, anslutit sig och har statskontoret dervid erinrat:

att barnmorskorna sjelfva förklarar sig villiga att erlägga afgifter;

att det bästa sättet att förebygga, att kommunerna genom minskning af barnmorskornas löneförmåner skulle bereda sig godtgörelse för utgifterna till ålderdomsunderstödet, i hvilket afseende från många håll uttalats farhåga, syntes vara att genom en uttrycklig reglementsbestämelse fixera barnmorskornas årsbidrag;

att åt de befarade svårigheterna att af vederbörande barnmorska utbekomma stadgad årsavgift så mycket mindre kunde tillerkännas afgörande betydelse, som det i allt fall syntes böra åläggas kommunerna skyldighet att ansvara och redovisa för de inom kommunerna fast anställda barnmorskornas årsavgifter, och, beträffande enskildt praktiserande barnmorskor, man alltid blefve i tillfälle att vid understöds utbetalande erhålla godtgörelse för möjligen oguldna årsavgifter; samt

att nödvändigheten att så mycket som möjligt begränsa statens utgifter för barnmorskekårens pensionering fordrade en medverkan jemväl å barnmorskornas sida.»

»Ehuru jag för min del gerna skulle se, att inga afgifter direkt utkräfdes af barnmorskorna, utan att kommunerna finge hvar för sig afgöra, huru stor del af sitt utlägg de ville återbekomma genom afdrag å de aflönade barnmorskornas löner, så kan jag dock icke underkänna vigten af de skäl, hvilka statskontoret till stöd för sin uppfattning anført. Särskildt i fråga om de af kommuner aflönade barnmorskorna anser jag mig därför böra i hufvudsak förorda statskontorets förslag.»

Efter redogörelse för förhållandena med afseende å de enskildt praktiserande barnmorskorna fortsatte chefen för ecklesiastikdepartementet (sid. 17):

»Då i fråga om den form, under hvilken staten bör medverka till ålderdomsunderstöd åt barnmorskorna, de förhållanden, till hvilka hänsyn bör tagas, äro hufvudsakligen likartade med dem, hvilka förefunnos vid behandlingen af frågan om beredande af ålderdomsunderstöd åt småskolelärarekåren, så synes mig här en administrativ anordning böra träffas liknande den, hvilken jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 10 mars 1892 tillät mig inför Eders Kongl. Maj:t förorda, och hvilken dels Eders Kongl. Maj:t då täcktes godkänna, dels sedermera äfven Riksdagen genom sitt beslut visade sig i hufvudsak gilla. Jag föreslår därför, att för beredande af ålderdomsunderstöd åt barn-

morskekåren må inrättas en särskild anstalt, hvilken torde böra benämnas barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt, samt att denna anstalt må träda i verksamhet med 1896 års ingång. Mot ett sådant förslag, hvilket äfven i betänkandet finnes framställt och närmare motiveradt, hafva anmärkningar gjorts af fem förste provinsialläkare (i Jönköpings, Blekinge, Örebro, Jemtlands och Vesterbottens län) samt en länsstyrelse (i Örebro). Härvid har framhållits, att en särskild anstalt vore onödig, enär ansökningarna om understöd borde kunna pröfvas af medicinalstyrelsen, efter vederbörande läkares hörande, samt penningemedlen förvaltas och understöd utbetalas af landtränterierna eller af någon särskild person inom hvarje län. Då emellertid medicinalstyrelsen på anförda skäl, hvilka statskontoret gillat, bestämdt förklarat sig ej kunna taga befattning med dessa ärenden, hvilka äfven torde befinnas vara väl främmande för de uppgifter, med hänsyn till hvilka medicinalstyrelsens organisation blifvit fastställd, och då enligt min åsigt de ifrågavarande göromålen böra handläggas af en och samma myndighet, finner jag den nu omförmälda anmärkningen icke böra vinna afseende.»

Medicinalstyrelsen har i sitt förslag af den 30 december 1898 fasthållit vid de grundsatser, för hvilka jag nu redogjort, dervid medicinalstyrelsen dock tänkt sig att understödsanstalten borde, till följd af begränsningen i afseende å de till understöd berättigade, erhålla benämningen ålderdomsunderstödsanstalt för de i kommuners tjänst anställda barnmorskor.

Mot medicinalstyrelsens förslag i de delar, hvarför jag nu redogjort, hafva anmärkningar icke framställts vare sig af statskontoret eller af direktionen för folkskolelärnarnes pensionsinrättning, allenast med det undantag att statskontoret, med hvilket direktionen instämt, ansett, att den i 1895 års proposition använda benämningen »barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt» borde bibehållas å den nu föreslagna anstalten, då det vore att hoppas att, om den komme till stånd och befunnes ändamålsenlig, den i en framtid skulle blifva tillgänglig jemväl för de enskildt praktiserande barnmorskorna.

Jag hemställer att följande grunder måtte föreslås för inrättandet af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor:

att anstalten, hvilken benämnas barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1902, skall afse beredande af ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor med anställning hos kommun eller å barnbördshus, hvilka genom långvarig och nitisk tjänstgöring gjort sig af sådant understöd förtjenta; samt

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af kommuner och barnmorskor samt genom fyllnadsbidrag af staten.

Närmare bestämmelser för understöds åtnjutande.

Jag öfvergår nu till de erforderliga närmare bestämmelserna för understöds åtnjutande och får dervid till en början erinra, att redan vid frågan om begränsning af de till understöd berättigade grupper af barnmorskor blifvit redogjort för, huru tjänstårsberäkningen torde böra ordnas. Nu är endast att tillägga att, i nära anslutning till 1895 års proposition och i enlighet med hvad medicinalstyrelsen nu föreslagit, åt denna styrelse torde böra anförtros att på grund af omfattningen och arten af den verksamhet, barnmorska under tiden före anstaltens trädande i verksamhet utöfvat i sitt yrke, med tillämpning af angifna grunder pröfva, om och i hvilken omfattning tjänstårsberäkning för nämnda tid må tillkomma henne.

Medicinalstyrelsen har i fråga om de barnmorskor, hvilka vid anstaltens trädande i kraft redan samlat en del kommunala tjänstemeriter, anfört, att det förvisso icke skulle vara staten värdigt att utesluta dessa äldre förtjenta qvinnor från en förmån, hvaraf en yngre generation skulle komma i åtnjutande.

Jag hemställer att följande bestämmelse måtte föreslås:

att det må tillkomma medicinalstyrelsen att på grund af omfattningen och arten af den verksamhet, barnmorska under tiden före år 1902 utöfvat i sitt yrke, med tillämpning af ofvan angifna grunder pröfva, om och i hvilken omfattning tjänstårsberäkning för nämnda tid må henne tillkomma.

Ett fullständigt förslag torde ock böra innehålla följande bestämmelse:

att barnmorska, som blifvit förklarad för alltid förlustig rättigheten att utöfva sitt yrke, ej skall ega från anstalten erhålla understöd.

Antal tjänstår och lefnadsår. Helt och afkortadt understöds belopp.

I ordningen lära nu följa att bestämma, med hvilket belopp understödet skall utgå samt, huru många tjänstår och hvilken lefnadsålder derför böra fordras.

I dessa hänseenden samt i fråga om rätt till afkortadt understöd får jag, i anslutning till 1895 års proposition och medicinalstyrelsens derpå grundade förslag, hemställa om följande bestämmelser:

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 200 kronor för år och må tilldelas barnmorska, som efter ingången af år 1902 förvärfvat minst 30 tjänstår och som derjemte antingen uppnått 65 års ålder eller

ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urständ-satt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, hvilken förvärfvat minst 30 tjenstår och som der-jemte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urständ-satt att vidare utöfva sitt yrke, må kunna erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hela tjenstetiden infallit före ingången af år 1902 150 kronor,
om hon efter ingången af år 1902 förvärfvat mindre än

	3 tjenstår	150	»	
minst	3	»	155	»
»	6	»	160	»
»	9	»	165	»
»	12	»	170	»
»	15	»	175	»
»	18	»	180	»
»	21	»	185	»
»	24	»	190	»
»	27	»	195	»

att, derest barnmorska, när hon söker understöd, sedan minst 10 år tillbaka oafbrutet haft sådan anställning, att tjenstår på grund deraf må henne tillkomma, och genom intyg af hennes närmaste förman styrkes, att hon på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare är fullt lämplig att sköta sin tjenst, samt vederbörande kommun eller förvaltning af barnbördshus af denna anledning beslutar gifva henne afsked, hon må, i fall hon uppnått 55 års ålder och räknar minst 30 tjenstår, kunna efter afgang från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hon vid afskedet fyllt

55 år	100 kronor,
56 »	110 »
57 »	120 »
58 »	130 »
59 »	140 »
60 »	150 »
61 »	160 »
62 »	170 »
63 »	180 »
64 »	190 »

dock så att detta afkortade understöd i intet fall må öfverstiga det, som barnmorskan skulle kunnat erhålla, om hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, som ej uppnått det för erhållande af förut nämnda slags understöd erforderliga antalet lefnads- och tjänstår, men genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke, må erhålla afkortadt årligt understöd till ett belopp af 70 kronor, om hon antingen förvärfvat minst 20 tjänstår eller ock genom olycksfall under yrkesutöfningen ådragit sig sjukdomen eller vanförheten; samt att hon i den senare händelsen må ega rätt till det angifna understödet oberoende af antalet tjänstår; samt

att barnmorska, som sökt och erhållit rätt till afkortadt understöd och redan börjat uppbära sådant, sedermera icke må kunna erhålla rätt till högre understöd från anstalten.

Med afseende å tidpunkterna, då understödet skulle börja och upphöra, får jag föreslå följande bestämmelser:

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och i regeln vidtaga med början af månaden näst efter den, i hvilken understöd blifvit barnmorska tillerkändt, men för barnmorska, som förklarats berättigad till understöd på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning, först med början af månaden näst efter den, under hvilken hon erhållit afsked från sin tjänst; samt

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, i hvilken barnmorskan aflidit eller rätt till understöd förlorats.

Beträffande villkoren för understödets fortsatta åtnjutande har medicinalstyrelsen föreslagit, bland annat, att, om understödsberättigad barnmorska fortfore att utöfva sitt yrke och mot ersättning verkställde förlossning, vid hvilken hennes biträde ej betingats af nödfall (styrkt svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjelp), hon skulle förlora sitt understöd för närmast följande halfår.

Motsvarande bestämmelse i 1895 års förslag är af följande lydelse:

»att, om barnmorska, som blifvit förklarad understödsberättigad, sedermera under ett kalenderår antingen för biträde vid förlossningar erhållit af kommun fast årslön eller andra deremot svarande förmåner eller ock verkställt minst 30 förlossningar, hon skall förlora sitt understöd för hela det närmast följande kalenderåret;

att, om understödsberättigad barnmorska, som icke för sådant biträde under ett kalenderår af kommun erhållit fast årslön eller andra deremot svarande förmåner, under samma år verkställt mindre än 30,

men mer än 14 förlossningar, hon skall förlora sitt understöd för det närmast följande halfva kalenderåret.»

Statskontoret har hemställt att, i närmare anslutning till 1895 års förslag, bestämmelsen måtte erhålla följande affattning:

»att, om barnmorska, som förklarats ega att från viss tid uppbära understöd, efter nämnda tid innehar anställning i sådan egenskap hos kommun eller eljest fortfar att utöfva sitt yrke vid andra tillfällen, än då hennes biträde betingas af nödfall (styrkt svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjelp), hon skall förlora sin rätt till understöd, i förra fallet för tid motsvarande den, hvarunder hon, fastän till understöd berättigad, innehaft anställningen, dock alltid för minst ett år, och i senare fallet för ett halft år».

Direktionen för folkskolelärnarnes pensionsinrättning anser, att den af statskontoret föreslagna formulering är att föredraga framför medicinalstyrelsens.

Då äfven anställning å barnbördshus såsom förestånderska, instruktionsbarnmorska eller sköterska under vissa förutsättningar kan enligt förslaget berättiga till understöd, synes jemväl anställning i sådan befattning för barnmorska, som förklarats berättigad till understöd, böra hafva samma påföljd som innehafvande af anställning såsom barnmorska hos kommun, eller förlust för viss tid af understödet. I öfrigt har jag icke något att erinra mot statskontorets förslag.

Jag föreslår i enlighet härmed att hithörande bestämmelser måtte formuleras på följande sätt:

att, om barnmorska, som förklarats ega att från viss tid uppbära understöd, efter nämnda tid innehar anställning i sådan egenskap hos kommun eller såsom förestånderska, instruktionsbarnmorska eller sköterska å barnbördshus eller ock eljest fortfar att utöfva sitt yrke vid andra tillfällen, än då hennes biträde betingas af nödfall (styrkt svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjelp), hon skall förlora sin rätt till understöd, i förra fallet för tid, motsvarande den, hvarunder hon, fastän till understöd berättigad, innehaft anställningen, dock alltid för minst ett år, och i senare fallet för ett halft år;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall för den tid, hon deraf är i mistning, förlora sitt understöd;

att den, som under 5 år i följd icke uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om hon sedermera å nyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion att, efter medicinalstyrelsens hörande, bestämma, om och i hvilken mån hon åter må inträda i sin förra rätt; samt

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, icke utan Kongl. Maj:ts tillstånd må ega åtnjuta understödet för den tid, hon är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjänst, hennes rätt till understöd skall upphöra.

Ytterligare föreslår jag i anslutning till 1895 års proposition följande bestämmelse:

att understöd från anstalten icke må för understödstagarens gäld tagas i mät.

Utbetalning af
understöd.

Rörande utbetalning af understöd föreslår jag i anslutning till 1895 års proposition och i enlighet med medicinalstyrelsens förslag följande bestämmelse:

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten, och att, om understödstagare är boende i landsorten, hon skall vara berättigad att, efter derom hos anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om hennes hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från anstalten få understödet med allmänna posten kostnadsfritt sig tillsänt.

Kostnaderna
för anstalten.

Beträffande kostnaderna för anstalten föreslogs uti 1895 års proposition, såsom redan nämnts, att dessa skulle bestridas genom afgifter af kommuner och i deras tjänst anställda barnmorskor samt genom fyllnadsbidrag af staten; samt vidare att kommunernas bidrag skulle utgå med en årlig afgift till anstalten, beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmannaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen; samt att hvarje hos kommun mot fast årslön anställd barnmorska med rätt till tjänstårsberäkning skulle vara skyldig att till anstalten lemna ett årligt bidrag af 5 kronor.

Uti sitt anförande år 1895 beräknade chefen för ecklesiastikdepartementet kostnaden för anstalten till 66,000 kronor årligen, hvilket kostnadsbelopp han emellertid af anförda orsaker betecknade såsom endast ungefärligt.

I fråga om sättet för denna kostnads betäckande anförde departementschefen (sid. 29 ff.) följande:

»Såsom jag i början af detta anförande tillät mig framhålla, borde den nu beräknade kostnaden hufvudsakligen bestridas genom afgifter från kommunerna. I betänkandet har föreslagits, att sådan afgift i

regeln skulle årligen utgå med 1 öre för hvarje kommunen tillhörande person, dock så att dels för hvarje barnmorska, som aflönas med minst 200 kronor, en afgift af minst 25 kronor borde betalas, dels i vissa fall befrielse från afgifts erläggande skulle kunna medgifvas. På detta sätt skulle enligt verkställd beräkning inflyta ett belopp, uppgående till omkring $\frac{2}{3}$ af kostnaden för ålderdomsunderstödet. Mot sjelfva hufvudförslaget hafva inga anmärkningar framställts af de myndigheter, hvilka förordat kostnadens bestridande genom afgifter af kommunerna. Deremot har från flera håll hemställts, att inga undantagsbestämmelser måtte komma till stånd. Särskildt har statskontoret framhållit, att anledningen till den första undantagsbestämmelsen skulle bortfalla, om en särskild afgift af barnmorskorna sjelfva blefve fastställd.»

»Enligt de bestämmelser, hvilka jag i det föregående förordat, skulle visserligen något mer än $\frac{2}{3}$ af kostnaden för barnmorskornas ålderdomsunderstöd blifva betäckt, om för kommunerna fastställdes en afgift af 1 öre för hvarje person. Denna omständighet synes mig dock icke hafva någon egentlig betydelse för frågan om afgiftens storlek, och i afseende på sättet för beräkningen af densamma ansluter jag mig därför till det i betänkandet framställda förslaget. Deremot anser jag, på de af statskontoret anförda grunder, att ingen afvikelse i särskilda fall bör göras från detta beräkningssätt, vare sig så, att afgiften skulle kunna höjas, eller fullständig befrielse från dess erläggande medgifvas. Då nu rikets folkmängd vid 1893 års slut uppgick till 4,824,150 personer, skulle alltså på detta sätt inflyta ett belopp af omkring 48,000 kronor årligen».

»Hvad angår storleken af den afgift, som årligen borde erläggas af barnmorskorna, så har statskontoret förordat, att denna måtte bestämmas till 10 kronor. Till stöd härför har statskontoret erinrat, att barnmorskorna sjelfva år 1887 förklarar sig villiga att erlägga en sådan afgift, samt att ganska många barnmorskor år 1892 velat ingå i en pensionskassa, der vida större afgifter skulle blifva behöfliga. Dessa skäl synas mig emellertid icke vara tillräckliga för att under nuvarande förhållanden motivera en årlig afgift af 10 kronor från barnmorskornas sida. Det är sant, att barnmorskorna år 1887 förklarar sig villiga att erlägga en årlig afgift af 10 kronor; men dervid förutsattes uttryckligen, att en pension af 300 kronor skulle erhållas redan vid fyllda 55 år och efter blott 25 års utöfning af yrket. Det är också sant, att år 1892 inemot 600 barnmorskor voro beredda att ingå i en pensionskassa, der årsavgifterna skulle vexla mellan 14 kronor 20 öre och 50 kronor; men dervid förutsattes, dels att en pension af 200 kronor skulle erhållas

vid fylda 60 år och efter 10 års medlemskap, dels att det matematiska värdet af de erlagda bidragen i regeln skulle återbetalas åt barnmorska, som af någon anledning komme att utträda ur pensionskassan. Enligt det förslag, jag här framställt, skulle deremot i regeln först vid fylda 65 år ett årligt understöd af 200 kronor kunna erhållas och för det samma skulle erfordras att hafva förvärfvat minst 30 tjänstår i afgiftspliktig anställning. Då härtill kommer, att någon återbetalning af de en gång erlagda afgifterna ej torde böra ifrågasättas, så är det klart, att mitt förslag innebär väsentligen strängare villkor än de, under hvilka ett större antal barnmorskor förklarar sig benäget att erlägga åtminstone 10 kronor. Jag anser därför, att så stor afgift icke lämpligen bör dem affordras, helst småskolelärarinnorna för egen del erlägga till sitt åldersunderstöd blott 4 kronor årligen.»

»Med anledning häraf föreslår jag i stället, att barnmorskornas egen afgift må bestämmas till 5 kronor. Jag anser mig så mycket hellre böra fasthålla vid detta förslag, som, enligt hvad jag förut omnämnt, denna afgift befunnits i medeltal ungefärligen motsvara ett årligt belopp af omkring 50 kronor från och med uppnådd understödsålder, och på grund häraf de enskildt praktiserande barnmorskornas understödsbelopp föreslagits att utgå med 150 kronor. Faststälde man deremot en årsavgift af 10 kronor, skulle denna ungefärligen motsvara ett årligt understödsbelopp af omkring 100 kronor, och man blefve således nödsakad att antingen sänka de enskildt praktiserande barnmorskornas understöd till 100 kronor, hvilket belopp enligt min åsigt är alltför ringa för att ur den allmänna helsovårdens synpunkt medföra något nämnvärdt gagn, eller också höja helt understöd utöfver det af mig föreslagna beloppet.»

»Enligt statskontorets förslag borde afgift erläggas af hvarje i kommuns tjänst anställd barnmorska. Då emellertid sådana finnas, hvilka enligt mitt förslag icke skulle kunna förvärfva ens ett halft tjänstår, och då det synes mig obilligt att pålägga en afgift utan att bereda någon som helst utsigt till ersättning för densamma, så hemställer jag, att afgift för ett visst år må erläggas blott af den barnmorska, som förvärfvat rätt att beräkna samma år såsom helt eller halft tjänstår. Då emellertid, såsom jag förut framhållit, någon afgift ej gerna kan påläggas barnmorskorna för tiden före år 1896, och då afgifterna för det året icke kunna debiteras förrän under loppet af år 1897, så följer deraf, att från barnmorskorna intet bidrag är att påräkna under anstaltens första år. Från och med år 1897 åter skulle, under förutsättning att mitt förslag om direkta afgifter från barnmorskornas sida antages,

utöfver kommunernas afgifter inflyta ett årligt belopp af omkring 8,000 kronor. För att bestrida understödskostnaden skulle således ytterligare behöfvas ett årligt belopp af omkring 10,000 kronor, och detta belopp borde då tillskjutas af statsverket, dock så att statens bidrag tages i anspråk först i den mån det blifver behöfligt. Då nu enligt utförd beräkning kostnaden bör under det första året betydligt understiga 48,000 kronor och först omkring år 1905 uppgå till 56,000 kronor, skulle från statens sida något direkt bidrag till understödskostnaden icke under det första året blifva nödigt, utan tvärtom en besparing uppstå, hvilken kan tagas i anspråk för följande år.»

Medicinalstyrelsen har uti sitt utlåtande af den 30 december 1898 hemställt om bibehållande af bestämmelserna i 1895 års proposition, med undantag deraf att personligt bidrag från barnmorskorna icke skulle fordras. Medicinalstyrelsen har dervid utgått från det antagandet, att åtskilliga kommuner skulle komma att för sina bidrag söka vederlag af sina barnmorskor, hvilka i sådant fall de facto finge utgöra den del af bidragen, hvarmed staten ej mellankomme. Äfven framhåller medicinalstyrelsen såsom en väsentlig fördel, att härigenom försvunne frågan om erlagda afgifters återbetalande vid eventuellt utträde ur kassan.

Statskontoret har, under åberopande af hvad statskontoret uti sitt utlåtande öfver 1895 års förslag i detta afseende anført, förordat bibehållandet af barnmorskornas personliga bidrag; och yttrar statskontoret vidare att, då de af statskontoret anförda skäl, såsom af det vid 1895 års proposition fogade statsrådsprotokoll framginge, vunnit Kongl. Maj:ts godkännande, syntes hvad nu af medicinalstyrelsen anförts till stöd för afgiftsfrihet för barnmorskorna icke innebära tillräcklig anledning att i en förnyad framställning till Riksdagen frångå den princip i afseende å kostnadernas fördelning, som erhållit uttryck i 1895 års proposition.

Då jag delar den uppfattning, som härutinnan uttalats i nämnda statsrådsprotokoll, anser jag, att en personlig afgift från de barnmorskor, som äro afsedda att komma i åtnjutande af ålderdomsunderstöd, bör utgå till det belopp, som uti 1895 års proposition föreslagits.

Beräkningen år 1895 rörande summan af barnmorskornas egna afgifter grundade sig på förhållandena under år 1892. Detta år utgjorde barnmorskornas i riket hela antal 2,643. Af dessa voro 754 privat praktiserande, 50, hvilka af annan orsak än ålder eller sjukdom upphört att praktisera, 123, hvilka på grund af ålder eller sjukdom upphört med sin verksamhet men om hvilka det ej vore känt, huruvida eller under hvilka lönevilkor de varit i kommuners tjänst anställda,

samt 1,716 anställda i kommuners tjenst. Af dessa sistnämnda åtnjöto 1,204 en årlig lön af minst 200 kronor, under det att de öfriga 521 i årlig lön uppbära belopp växlande mellan 15 kronor och 199 kronor. Enligt hvad medicinalstyrelsen upplyst, har antalet barnmorskor utgjort:

År 1893	2,555,	deraf under året	examinerade	108
» 1894	2,585,	» » » »	»	99
» 1895	2,626,	» » » »	»	118
» 1896	2,656,	» » » »	»	113
» 1897	2,704,	» » » »	»	106.

År 1898 utgjorde deras antal 2,750 och år 1899, såsom redan nämnts, 2,744.

Förändringarna i afseende å antalet hafva under tiden 1892—1899 sålunda icke varit betydande. Medicinalstyrelsen anser jemväl förhållandet mellan de enskildt praktiserande och hela antalet barnmorskor nu vara ungefär detsamma som år 1892, d. v. s. de förra skulle utgöra något mer än en fjerdedel af samtliga barnmorskor. Då hela antalet barnmorskor något ökats sedan år 1892, torde sålunda kunna antagas, att antalet i kommuners tjenst anställda barnmorskor med minst 200 kronor i årlig lön äfven något ökats. Då till dessa lägges antalet af de i större kommuner praktiserande och de å barnbördshus tjenstgörande, hvilka enligt nu föreliggande förslag skulle komma i åtnjutande af ålderdomsunderstöd, synes — om i betraktande tages att enligt 1895 års förslag de enskildt praktiserande, till en lägre pension berättigade barnmorskorna icke skulle erlägga någon afgift — antalet betalande barnmorskor böra beräknas blifva icke obetydligt större än år 1892. Då härtill kommer, att antagligen mången kommun, hvilkens barnmorska icke i årlig lön uppbär fullt 200 kronor, kommer att höja lönen till detta belopp för att bereda henne ålderdomsunderstöd, skulle antalet betalande komma att än mera ökas. Det belopp af 8,000 kronor, som år 1895 beräknades komma att årligen inflyta genom barnmorskornas egna afgifter, torde derföre nu ock, utan fara för öfverskattning, kunna antagas komma anstalten till godo i form af sådana afgifter.

Medicinalstyrelsens förslag om bibehållande af bestämmelserna i 1895 års proposition om kommunernas bidrag till understödsanstalten biträdades af statskontoret, som yttrar derom:

»Då det förra förslaget utgick från den otvifvelaktigt rigtiga uppfattningen, att kostnaden för ålderdomsunderstöd åt barnmorskor borde hufvudsakligen bestridas genom afgifter från kommunerna; då richtigheten af denna åsigt måste blifva ännu mera obestriddig, derest under-

stödet, såsom nu är meningen, uteslutande skulle komma de i kommunernas tjänst anställda barnmorskorna till del; och då statskontoret, i likhet med medicinalstyrelsen, finner det ingalunda kunna betecknas såsom obilligt, derest en hvar kommun för detta ändamål bidroge med ett årligt afgiftsbelopp, motsvarande ett öre för hvarje kommunen tillhörande person, har statskontoret, änskönt det uttalat sig för bibehållandet af bestämmelsen om barnmorskornas afgiftspligt, icke ansett skäl förefinnas att för närvarande föreslå lägre beräkningsgrund för kommunernas bidrag än den nyssnämnda, helst statskontoret hyser den öfvertygelsen, att det nu tilltänkta understödsmaximum om någon tid skall visa sig otillräckligt och fördenskull påkalla förhöjning.»

Direktionen för folkskolelärnarnes pensionsinrättning yttrar härom, att direktionen funne den ifrågasatta årsafgiften af 1 öre för hvarje inom kommun mantalsskrifven person i och för sig billig och trodde icke att genom dess upptagande skulle tillskapas större resurser än som för ändamålet erfordrades, men att direktionen hyste den uppfattningen att för en understödsanstalt, afsedd endast för de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna och för öfrigt med afseende å rätten till understöd så ordnad och begränsad, som medicinalstyrelsen och statskontoret ställt i utsigt, den föreslagna beskattningsgrunden icke rimligen borde utsträckas till *alla* rikets kommuner, oafsedt om dessa för de inom dem verkande barnmorskorna erhöile delaktighet i understödsanstalten eller icke; att det otvifvelaktigt komme att inträffa, att åtskilliga kommuner skulle få utgöra den till anstaltens underhåll anslagna skatten, utan att de inom samma kommuner verkande barnmorskorna finge njuta förmånen af ålderdomsunderstöd; att det vore orättvist och, principiellt sedt, måste väcka betänklighet att såmedelst genom statsmagternas åtgöranden en allmän beskattning skulle införas till försörjning af vissa kommuners tjenare på bekostnad af eller rättare med bidrag från andra kommuner, som för *sina* tjenare icke finge njuta de genom beskattningen beredda förmåner till godo; att direktionen visserligen trodde, att de nu antydda fallen icke skulle blifva särdeles talrika och att deras antal säkerligen komme att undan för undan minskas, men att skatteprincipens origtighet vid allmän tillämpning qvarstode i alla händelser; att när, såsom förutsattes i propositionen till 1895 års Riksdag, ålderdomsunderstöd skulle under eljest föreslagna villkor beredas *alla* legitimerade barnmorskor, den nu gjorda anmärkningen icke kunde med giltighet framställas, men att förhållandena onekligen ändrats genom den inskränkning i pensioneringens omfattning, som nu föresloges; att direktionen i öfverensstämmelse med det anförda ansåge, att grunden för kommuner-

nas bidrag till den föreslagna ålderdomsunderstödsanstalten borde angifvas ungefärligen sålunda:

»att kommun, i hvars tjänst barnmorska finnes anställd mot lönevilkor, som betinga delaktighet i ålderdomsunderstödsanstalten, eller beträffande hvilken rätt till tjänstårsberäkning för derinom anställd eller eljest verkande barnmorska är beredd, skall vara skyldig att årligen till anstalten erlägga en afgift beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmannaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen, samt att, om vid uträkningen af årsafgiften beloppet skulle sluta med ören, det skulle ökas till närmast högre krontal.»

Direktionen synes hafva förbisett, att hvad direktionen anført mot föreliggande förslag med ungefär samma fog kunde framställas mot 1895 års förslag, ity att jemväl enligt detta åtskilliga kommuner skulle få utgöra den till anstaltens underhåll anslagna skatten, utan att de inom samma kommuner verkande barnmorskorna finge njuta förmånen af ålderdomsunderstöd. Detta skulle, så vida ej särskildt undantag medgifvits, alltid hafva inträffat, så snart en kommun antingen icke i sin tjänst antagit någon barnmorska eller ock antagit en sådan men med så ringa aflöning, att hon icke på grund af sin tjänst kunde erhålla tjänstårsberäkning, och i båda dessa fall barnmorskans praktik icke varit af den omfattning, att hon på grund af densamma fått räkna tjänstår. Snarare synes det, som om den omständighet, att anstalten, sådan den nu ifrågasatts, komme att inrättas hufvudsakligen till förmån för kommunernas barnmorskor, borde tala för kommunernas skyldighet att lemna bidrag till anstalten. Det är ju helt och hållet lagdt i kommunens egen hand att genom beviljande af tillräcklig aflöning bestämma, om inom kommun verkande barnmorskor skola komma i åtnjutande af ålderdomsunderstöd.

Jag finner icke någon betänklighet att biträda förslaget i denna del.

Med afseende å rikets nuvarande folkmängd torde kommunernas bidrag kunna beräknas till ett årligt belopp af omkring 50,000 kronor.

Då enligt föreliggande förslag antalet pensionsberättigade skulle blifva mindre än enligt 1895 års förslag, men understödens storlek och villkoren för deras tillgodonjutande desamma, bör kostnaden för den ifrågasatta understödsanstaltens anordnande ställa sig billigare än enligt 1895 års förslag. I följd häraf och då, såsom redan visats, bidragen från kommuner och barnmorskor antagligen komma att uppgå till högre belopp än hvad vid uppgörandet af 1895 års förslag beräknats, torde fyllnadsbidraget från statsverket knappast behöfva utgå med så stort belopp, 10,000 kronor om året, som enligt 1895 års förslag antagits.

På grund af hvad sålunda förekommit får jag hemställa, att grunderna för kommunernas och barnmorskornas afgifter till anstalten måtte bestämmas på följande sätt:

att kommun skall vara skyldig att för hvart år från och med 1901 till anstalten erlägga en afgift, beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmannaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen, samt att, om vid uträkningen af årsavgiften beloppet skulle sluta med ören, det skall ökas till närmast högre krontal; samt

att barnmorska, som efter ingången af år 1902 under ett kalenderår innehaft sådan anställning i kommuns tjänst eller å barnbördshus eller sådant uppdrag af stadskommun, att hon, enligt hvad ofvan sagts, må räkna samma år såsom tjänstår, skall vara skyldig att för det året erlägga en afgift af fem kronor. För avgiftens inlevererande till anstalten svarar den kommun eller det barnbördshus, hvarest hon under året senast varit sålunda anställd; bärande dock, om anställningen var fäst vid två eller flere kommuner gemensamt, ansvaret för avgiftens inlevererande ligga å den, enligt förenämnda uppgifter, folkrikaste bland dem; och att en gång erlagd afgift ej må återbekommas.

I likhet med hvad år 1895 ifrågasattes har jag tänkt mig, att inkasserandet af avgifterna från kommunerna skulle tillgå sålunda, att årligen före juli månads utgång utsändes till hvarje kommun ett med postförskott belagdt kvitto å den kommunen påförda avgiften för närmast föregående år, samt att äfven barnmorskornas afgifter skulle på samma väg och samtidigt inkasseras. Enligt denna anordning finge således för hvarje år å barnmorskas lön innehållas ett belopp af 5 kronor, som i midten af påföljande år skulle inlevereras till antalten. För Stockholm och tilläfsventyrs för vissa barnbördshus torde modifikationer i dessa bestämmelser blifva erforderliga.

Avgifternas
inkasserande.

För att underlätta pröfningen af understödsrätten bör hvarje barnmorska, som enligt det föregående kan ifrågakomma till understöd — i likhet med hvad förhållandet redan nu är med småskolelärarynnorna — förses med en särskild tjänstgöringsbok, i hvilken årligen antecknas de omständigheter, hvilka man för understödsrättens pröfning behöfver känna.

Tjänst-
göringsbok.

Den föreslagna ålderdomsunderstödsanstalten för barnmorskor skulle hafva att i främsta rummet pröfva understödsrätt och bevilja understöd,

Anstaltens
förvaltning.

vidare att utbetala understöden samt inkassera kommunernas och barnmorskornas afgifter. Af de föreslagna bestämmelserna framgår, att någon fondförvaltning icke skulle ifrågakomma.

Enligt 1895 års proposition skulle den ifrågasatta understödsanstalten ställas under direktionens öfver folkskolelärares pensionsinrättning förvaltning. Redan då uttalades emellertid af direktionen betänklighet mot en sådan anordning, dervid direktionen åberopade den vidlyftiga förvaltning, hvarmed direktionen redan förut vore betungad. En af direktionens ledamöter, lektorn Sixten von Friesen, ansåg dock att, oaktadt den föreslagna understödsanstalten kräde en särskild uppsättning af tjänstemän, hinder dock icke borde möta att, om så skulle finnas önskligt och ändamålsenligt, öfverlemna vården af denna anstalt till nämnda direktion. Sedan jemväl beträffande den nu föreslagna anstalten af medicinalstyrelsen ifrågasatts, att densammas förvaltning skulle öfverlemnas åt direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning, har direktionen i sitt förberörda utlåtande den 7 april 1900 uttalat sig deremot, enär ett utförande af de direktionen redan betrodda uppdrag icke väl kunde förenas med öfvertagandet af detta nya; och anser direktionen den lämpligaste anordningen af barnmorskornas pensionering vara inrättandet af en för ändamålet särskildt afsedd lifränteanstalt, men en dylik anstalt skulle till sin planläggning och i sitt arbetssätt förete sådana skiljaktigheter från de af direktionen förvaltade kassorna, att någon förening dem emellan, enligt direktionens mening, icke borde ifrågakomma.

Derefter anför direktionen:

»Skulle åter, såsom innehålles i nådiga propositionen till 1895 års Riksdag likasom i det förslag, som af medicinalstyrelsen nu framställts och som i allt hufvudsakligt ansluter sig till nyssberörda nådiga proposition, ordnandet af barnmorskornas pensionering åstadkommas genom en anstalt inrättad närmast efter mönstret af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, men hvarifrån den skulle skilja sig, bland annat, i det mycket viktiga afseendet att uppbörd och förvaltning af anstaltens medel, som för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt ombesörjes genom Kongl. statskontoret, vid den föreslagna anstalten skulle genom anstalten sjelf ombesörjas, vore det naturligtvis under vissa villkor icke rent af omöjligt, att direktionen öfvertager dess skötande, men på de skäl, som direktionen nu och tillförene i underdånighet andragit, får direktionen dock afstyrka att så sker.»

Äfven nu har lektorn von Friesen uttalat en särskild mening. Han yttrar:

»I likhet med direktionens flertal är äfven jag fortfarande af den åsigten, att en annan utväg än den nu föreslagna borde väljas för beredande af en ur flera synpunkter önskvärd pensionering af barnmorskor, och att i sådant fall befattningen härmed icke borde anförtros åt direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning. Men om sålunda nu, liksom i Kongl. propositionen till 1895 års Riksdag ifrågasatts, en ålderdomsunderstödsanstalt, bygd på något så när lika grunder som småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, skall för ändamålet inrättas, kan jag icke dela betänkligheterna hos direktionens flertal mot att en sådan anstalt skulle hit förläggas. Derigenom skulle nemligen, hvad direktionen beträffar, för densamma icke uppstå någon ökad fondförvaltning, något som måhända icke vore önskvärdt, utan endast dess tid tagas ytterligare i anspråk för pröfning af ärenden i det hela lika med sådana, som direktionen redan nu har att handlägga. Och hvad tjenstemannapersonalen beträffar, skulle visserligen för densamma ökad arbete beredas, men äfven detta i det hela af samma art som det hvilket nu åligger densamma. Det synes mig till och med med skäl kunna sättas i fråga, huruvida icke genom en utvidgning af den hit förlagda verksamheten en bättre indelning af göromålen på särskilda tjenstemän skulle kunna åstadkommas än för närvarande, i det att med bättre fog än nu kamrerarens göromål kunde begränsas till förstemensgöromål jemte verkliga kamreraregöromål och kassörens till verkliga kassörs-göromål. Genom den ifrågasatta tillökningen i arbete skulle nemligen giltig anledning förefinnas att dels förvandla sekreterarens tjänst från en bitjänst, som den nu är, till en hufvudsyssla, dels vid anstalterna tillsätta en eller flere bokhållare. Om i fråga om kamreraretjensten det på grund af de särskilda anstalternas allt jemt fortgående utveckling framdeles skulle visa sig, att förstemens- och kamreraregöromålen icke skulle kunna på *en* hand förenas, synes mig en delning af ifrågavarande tjänst utan olägenhet kunna vid behof ega rum. Jag kan således icke finna annat, än att en utvidgning af direktionens verksamhetsområde skulle snarare underlätta än försvåra en ändamålsenlig organisation af den under direktionen lydande förvaltningen.»

»Fortfarande hyser jag ock den uppfattningen, att det för pröfningen af pensionsfrågorna måste vara en bestämd fördel, att densamma verkställas af en direktion, som i sådana frågors behandling har en mångsidig erfarenhet.»

Då, under förutsättning att den direktionen underlydande tjenstepersonal lämpligen ökas, det icke, på sätt jemväl direktionen funnit, torde möta

öfverstigliga svårigheter för direktionen att öfvertaga anstaltens förvaltning, och då jag, i likhet med reservanten, är öfvertygad om, att det för pröfning af understödsfrågorna måste vara en bestämd fördel, att den samma verkställes af en direktion, som i sådana frågors behandling har en mångsidig erfarenhet, synes mig förvaltningen af anstalten böra öfverlemnas åt direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, på sätt år 1895 för den då föreslagna anstalten ifrågasattes.

Direktionen har, oaktadt sitt afstyrkande, afgifvit förslag till anstaltens organisation, för den händelse hvad af direktionen anförts mot öfvertagande af anstaltens förvaltning icke skulle vinna afseende. I detta hänseende erinrar direktionen, att det förslag till organisation af den anstalt, som afses uti 1895 års proposition, utgick från den förutsättning, att göromålen vid denna anstalt skulle till större eller mindre del bestridas af tjänstemän, som voro gemensamma för denna och småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, hvilken sistnämnda står under direktionens förvaltning. Som ställningen nu är, finner direktionen en med den då ifrågasatta organisationen likartad icke vara den ändamålsenligaste.

Härefter anför direktionen:

»De förändringar i afseende å arbetets fördelning och löneanslagen, som vid den nya anstaltens öfvertagande redan från början blefve nödvändiga, torde, såvidt direktionen kan se, blifva ganska betydande.»

»Härom måste någon närmare redogörelse lemnas.»

»Hvad först angår *kamreraren* skulle det åligga honom att vid den nya anstalten bereda och föredraga alla inkommande ärenden samt att i afseende å expeditionen, kassakontrolleringen och öfvervakandet af arbetet i dess helhet utföra enahanda bestyr, som enligt gällande arbetsordning eljest åligger honom i de hittills förvaltade pensionsanstalterna. Ökningen i de göromål, som nu åligga kamreraren icke minst genom bokföringen och till följd af penningeplaceringen uti de fondbildande kassorna, hafva mer och mer tagit denne tjänstemans krafter i anspråk, så att, utan afseende å nya uppgifter, det ansetts angeläget, att lättnad i arbetet blefve honom beredd. Den andel af den nya förvaltningen, som måste falla på honom, gör det derfore rent af nödvändigt, att han fritages från vissa nu åliggande arbeten. Hvad som främst af allt måste flyttas på andra händer är kamrerarens skyldighet att upprätta hufvudräkenskapen för de särskilda kassorna, ett arbete som nu upptager minst tre månader af den årliga arbetstiden och år från år blifvit så betungande, att det endast med svårighet kunnat medhinnas. Naturligvis bör denne tjänsteman fortfarande ansvara för att bokslut blir för hvarje

kassa eller anstalt i behörig tid och ordning upprättadt, men det skrif- och räknearbete, som härmed är förenadt, bör öfverflyttas till tjenstemän, som jemväl i öfrigt skulle fylla de uppgifter, som i dylika verk tillkomma bokhållare, och som lämpligen äfven borde här så benämnas. Vidare bör kamreraren, som hittills i de flesta fall utarbetat de betänkanden och yttranden, som direktionen haft att afgifva med anledning af revisionsberättelser, organisationsärenden och andra ärenden, som beröra frågor af mera principiell art, vinna, om icke befrielse härifrån, så åtminstone väsentlig lättnad i dessa arbeten, hvilket endast kan ske derigenom, att dessa arbeten åläggas *sekreteraren*. Denne sistnämnde tjenstemans löneförmåner, som nu jemväl afse hans uppdrag såsom pensionskassornas ombudsman, borde väsentligen förhöjas, helst desamma med afseende å det nu åliggande arbetet måste anses för knappt tillmätta. Under antagande af den nu i sigte komna utvidgningen i förvaltningen, torde vid en definitiv organisation af lönestaten en ganska genomgripande förändring böra vidtagas med sekreterare- och ombudsmannatjensten. Den synes böra så anordnas, att innehafvaren helt eller hufvudsakligen dervid sysselsättes och erhåller en för utkomsten tillräcklig aflöning, i stället för att sekreteraren och ombudsmannen nu innehar jemväl annan beställning, som för honom och hans utkomst kan anses såsom den hufvudsakliga.»

»Sekreteraregöromålen vid barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt, om sådan kommer till stånd, torde blifva ganska omfattande, ty man kan förutse, att ett stort antal dispensärenden här äro att förvänta, och sådana ärenden vålla långt mera arbete än normala pensionsrättspröfningar. Med hänsyn till dessa omständigheter torde anslaget för sekreteraregöromålens bestridande böra ganska väsentligt ökas. I särskild afsigt använder direktionen detta uttryck: *ökadt anslag för sekreteraregöromålens bestridande*, ty direktionen finner det ovisst, huruvida den nuvarande sekreteraren och ombudsmannen, hvars qvarblifvande vid de uppdrag, han hittills under lång tid skött, direktionen har stor anledning att värdera, skall kunna åtaga sig det ökade arbete, hvarom här är fråga, utan måste man förutse att så icke blir händelsen och att då, åtminstone tills vidare, en uppdelning af sekreteraregöromålen måste föranstaltas.»

»Den nuvarande *kassören och bokhållaren* synes icke heller kunna påläggas andel i det ökade arbetet utan att vinna lättnad i vissa honom nu åliggande bestyr. Då kassörsgöromålen måste vara de för honom viktigaste, gäller det äfven här att placera på andra händer arbeten, som angå bokhålleriet. Att helt befria honom från sistberörda arbeten

torde icke vara lämpligt, utan bör han helt visst fortfarande leda dem och för deras rigtiga utförande bära det närmaste ansvaret. Det blir ändock mycket, som kommer att hvila på denne tjänsteman. I tidigare underdåniga utlåtanden har framhållits, huru arbetet vid debitering och uppbörd för en dylik barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt måste blifva synnerligen besvärligt, och detta gäller jemväl beträffande förslaget i den uti vissa afseenden ändrade form, hvari detsamma nu framträder. Uppbördsbeloppen komma att årligen vexla för alla betalnings-skyldiga kommuner och någon utväg står icke här till buds att, såsom vid de nu förvaltade kassorna, få uppbörden inom begränsade områden i första hand verkställd genom andra offentliga myndigheter, utan måste debitering och uppbörd försiggå genom direkt kommunikation med alla de kommuner, som för sina barnmorskor erhålla delaktighet i den nya anstalten.»

»Det torde vara på sin plats att i detta sammanhang något beröra sättet för understödens utbetalning, derom medicinalstyrelsen uti nu afgifna förslag till grunder under punkten V oförändradt upptager hvad som i samma afseende innehölls i nådiga propositionen till Riksdagen år 1895, nemligen att understöden skola utbetalas halfårsvis samt att i landsorten boende understödstagare må vara berättigad att från anstalten få understödet med allmänna posten under rekommendation eller assurans kostnadsfritt sig tillsänt. Liknande föreskrifter gälla för utbetalning af understöden från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och mot lämpligheten af att de komma till användning jemväl vid barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt torde i och för sig intet vara att erinra. Men om här anstälde kassören skall sköta liknande bestyr vid den tillämnade nya anstalten, måste utbetalningstiderna för den på annat sätt bestämmas än uti de öfriga kassorna, der de äro satta till juni och december månader. Ehuru med någon svårighet hafva samma utbetalningstider hittills kunnat uppehållas för hela den hit förlagda pensionsförvaltningen, men om nu skulle tillkomma en så talrik ny grupp, som barnmorskornas otvifvelaktligen skulle blifva, och der, likasom i småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, alla utbetalningar komme att försiggå på ett och samma ställe utan förmedling och hjälp af Konungens befallningshafvande i länen, blefve det icke möjligt att på samma tider sköta jemväl dessa utbetalningar, utan måste man derföre redan från början vara beredd på att i nu berörda afseende skilja denna anstalt från de öfriga. Och några svårigheter synas ju knappast böra uppstå genom en sådan anordning, exempelvis att utbetalningarne skulle ske i maj och november månader.»

»Af det ofvan anförda framgår, att direktionen anser att, om verksamheten skall utvidgas såsom nu ifrågasättes, väsentligt ökade arbetskrafter böra anskaffas till uppehållande af *bokhållaregöromålen* vid kassorna. Enligt gällande arbetsordning och lönestat är kassören nu äfven bokhållare och finnes dessutom vid småskolelärares m. fl. åldersunderstödsanstalt en särskild tjänsteman för dylika göromål förordnad, hvilken i sin egenskap af extra tjänsteman vid de öfriga pensionsanstalterna vid dem jemväl utför likartade arbeten. Då *utan afseende på, om nya uppgifter skulle föreläggas direktionen och dess tjänstemän*, man varit betänkt uppå att till hjälp i arbetet både för kamreraren och kassören inrätta en särskild bokhållaretjänst och dervid förena densamma med den tjänst af lika beskaffenhet, som finnes anordnad vid småskolelärares m. fl. åldersunderstödsanstalt, så har dock meningen varit att på samma gång skulle antagas en extra tjänsteman, på hvilken kunde läggas vissa enklare men ändock noggrannhet kräfvande arbeten, som bokhållaren i småskolelärares m. fl. åldersunderstödsanstalt uti sin egenskap af e. o. tjänsteman vid de öfriga anstalterna hittills ombesörjt. Anställande af *en* ny arbetskraft har i hvarje händelse ansetts behöfligt. Men skulle härtill komma öfvertagandet af barnmorskornas åldersunderstödsanstalt, skulle helt visst behöfvas att för nu berörda ändamål två personer anställes med sådan kompetens och sådan aflöning, att deras platser en gång vid definitiv reglering af lönestaten kunde uppgå uti hvar sin bokhållaretjänst, och att dessutom funnes utväg jemväl till aflöning åt extra biträden i mån af behof. Naturligtvis skulle dock den nuvarande bokhållaretjensten i småskolelärares m. fl. åldersunderstödsanstalt uti en af de två nyssberörda tjänsterna ingå och inbegripas.»

»Att detta endast skulle tillföra embetsverket så mycket ny arbetsstyrka, som vore af behofvet påkalladt, torde blifva uppenbart, om man öfverskådar de göromål, som skulle på dessa båda tjänstemän fördelas. Dessa göromål skulle nemligen omfatta diariéföring, upprättande af hufvudräkenskapen för samtliga pensions- och understödsanstalterna, hvilket arbete vid de fondbildande kassorna redan gifver sysselsättning åt en person under flera månader, kontroll och biträde vid pensionsutbetalningarne och i samband dermed biträde åt kassören vid granskningen af Konungens befallningshafvandes ersättningsrequisitioner för i länen verkställda pensionsutbetalningar, förandet af s. k. liggare, matriklar och öfriga anteckningsböcker, ett arbete som, särskildt beträffande den föreslagna nya anstalten, måste upptaga mycken tid i följd af det sätt, hvarpå uppbörderna der skulle verkställas, upprättande af debiteringslängderna och

besörjande af härför nödig expedition, upprättande af de s. k. pensionsregleringarne, granskning af årsuppgifterna och skötsel af den vidlyftiga korrespondens, som dermed är förenad, utförande af statistiska arbeten m. m.»

»Hvad slutligen angår vaktmästaresysslorna synas dessa mot skälighet förhöjning i arfvodet åtminstone tillsvidare kunna bestridas af en person.»

Direktionen förklarar vidare, att direktionen icke nu funne skäl att på annat sätt, än som innehålles uti direktionens föregående utlåtande, beräkna vare sig organisationskostnaderna för ifrågasatt understödsanstalt eller det årliga bidraget till samma anstalt för hyra, extra biträden, ved, renskrifning m. m.

Med åberopande af det sålunda anförda har direktionen framlagt följande beräkning öfver de kostnader, som med inrättandet af en ålderdomsunderstödsanstalt för barnmorskor i nu ifrågasatt form och omfattning och med dess öfvertagande till förvaltning af direktionen skulle blifva förenade:

Till organisationskostnader för en gång kr. 6,000: —

Årliga kostnader:

till arfvode åt kamreraren	»	1,000: —
» ökad anslag för sekreteraregöromålens bestridande ...	»	3,000: —
» arfvode åt kassören	»	1,500: —
» aflöning åt bokhållarebiträden	»	4,500: —
» arfvode åt vaktmästare	»	200: —
» hyra, extra biträden, renskrifning, ved, ljus, städning, skrifmaterialier m. m.	»	3,000: —

hvar till skulle komma de arfvoden, som Kongl. Maj:t täcktes bestämma för direktionens ledamöter.

Direktionen anmärker slutligen, att i dessa anslag inginge poster eller delar deraf, som icke uteslutande föranleddes af den vidgade verksamhet, som genom öfvertagandet af barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning skulle uppkomma, utan som äfven eljest skulle, om än i annan form, hafva framträdt, men att, när det ena som det andra anslagskrafvet vore af den natur, att det borde genom statsmedel ses till godo, och förhållandena angäfvade, att omreglering af anslagen till de under direktionens vård ställda inrättningarne måste i hvarje händelse inom icke aflägsen framtid vidtagas, syntes denna sammanställning af anslagsbehofven, för att icke säga sammanblandning deraf, icke böra väcka allt för stora betänkligheter, då den knappast kunnat undvikas i det skick ärendet nu föreläge.

Anslutande mig till förslaget i 1895 års proposition, får jag hemställa att följande bestämmelse i afseende å anstaltens styrelse och förvaltning måtte föreslås:

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning, samt att dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt art. VII och VIII af reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma och dess förvaltning.

Arbetet inom den nya anstalten synes under den första tiden lämpligen kunna ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det förslag, direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning i sådant afseende framställt. Med fastställande af definitiv stat för anstalten lär dock, på sätt direktionen äfven ansett, böra anstå, intill dess tillräcklig erfarenhet vunnits. För de första åren torde, i likhet med hvad som skett i fråga om småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, endast böra af Riksdagen äskas medgifvande för ett år i sänder, att Kongl. Maj:t må bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr varda erforderliga. Ett dylikt medgifvande synes äfven böra begäras för att bereda medicinalstyrelsen den förstärkning i arbetskrafter, som under de första åren varder behöflig för behandling af frågor om bestämmande af barnmorskors rätt till tjenstårsberäkning för tiden innan anstalten trädte i verksamhet. Bestridandet af dessa göromål, hvilka torde blifva rätt besvärliga, kan nemligen, enligt hvad jag inhemtat, omöjligen af medicinalstyrelsen medhinnas utan anlitan- de af extra biträde, till hvars godtgörande dock en summa af 3,000 kronor ansetts tillräcklig för de två första åren, hvarefter sådant biträde torde kunna undvaras.

I det föregående har jag omnämnt, att till understödskostnadens bestridande kunde påräknas årligen omkring 50,000 kronor från kommunerna och omkring 8,000 kronor från barnmorskorna. Uti 1895 års förslag har hela det till understöd för första verksamhetsåret erforderliga belopp antagits uppgå till 32,000 kronor. Af den redogörelse jag här lemnat för nu ifrågavarande anstalt torde framgå, att motsvarande belopp under denna anstalts första verksamhetsår, eller 1902, icke kan antagas uppgå till ens så mycket. Vid sådant förhållande synas under detta år anstaltens ordinarie inkomster böra blifva fullt tillräckliga för att betäcka icke blott utgifterna för understödet, utan äfven förvaltnings- och organisationskostnaderna, i hvilka senare jemväl torde böra inbegripas

ersättningen till biträde åt medicinalstyrelsen för behandling af frågor om barnmorskors rätt till tjänstårsberäkning under tiden före 1902 års början. Då emellertid kommunernas afgifter ej kunna beräknas komma anstalten till handa förr än under loppet af juli månad, torde de dessförrinnan behöfliga medlen böra af Kongl. Maj:t anvisas såsom förskott utaf tillgängliga statsmedel, att godtgöras af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten inflyta, eller, derest mot all förmodan sagda afgifter skulle finnas härför otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen. Skulle, såsom sannolikt är, för hvart och ett af de första åren uppstå öfverskott, torde detta böra vid årets slut aflemnas till statskontoret för att der såsom en anstalts tillgång bokföras och i mån af behof användas till understödskostnaden för följande år. Längre fram då antalet understödstagare blifvit så stort, att bidrag från statens sida varder behöfligt, torde beloppet af detta bidrag böra på förhand ungefärligen beräknas och såsom förslagsanslag upptagas i riksstaten.

I enlighet med det anförda hemställer jag:

ej mindre att Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att godkänna de af mig nu angifna grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor;

än äfven att Kongl. Maj:t — med tillkännagifvande, *dels* att Kongl. Maj:t, derest dessa grunder af Riksdagen godkännas, ämnar för den nya anstalten utfärda särskildt reglemente i enlighet med desamma, *dels* att Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhöra anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, kommer att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, *dels ock* att Kongl. Maj:t, i den mån särskildt bidrag från statsverket till anstalts uppehållande blifver behöfligt, kommer att till Riksdagen aflåta proposition om uppförande i riksstaten af härtill erforderligt anslag — tacktes, i afseende på de under år 1902 uppkommande kostnader för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, föreslå Riksdagen medgifva,

att Kongl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som varda erforderliga till bestridande af ålderdomsunderstödsanstalts förvaltningsbestyr och ersättning till biträde åt medicinalstyrelsen för behandling af frågor om barnmorskors rätt till tjänstårsberäkning; samt

att de för berörda ändamål och för anstalts utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas utaf statsmedel såsom förskott, att antingen godtgöras af berörda afgifter, i den mån de under

året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Herr statsministern friherre von Otter yttrade härefter:

Jag hyser visserligen någon tvekan, huruvida det kan vara, strängt taget, rätt att utan kommunernas hörande pålägga dem beskattning för ett ändamål, som, enligt mitt förmenande, är att anse såsom en kommunal angelägenhet och som icke hvilar på någon allmän författning. Men då Riksdagen aflåtit den nu föreliggande skrifvelsen, efter det denna synpunkt blifvit vid frågans behandling under ett föregående skede inom Riksdagen framhållen, finner jag mig icke kunna afstyrka Kongl. Maj:t att aflåta nådig proposition i ämnet. Mot det framlagda förslaget till sådan har jag i öfrigt icke något att erinra och ej heller mot sjelfva saken, hvilken jag finner högeligen behjertansvärd.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten lemna nådigt bifall till hvad föredragande departementschefen hemställt; och skulle i öfverensstämmelse härmed proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Josias Montgomery.